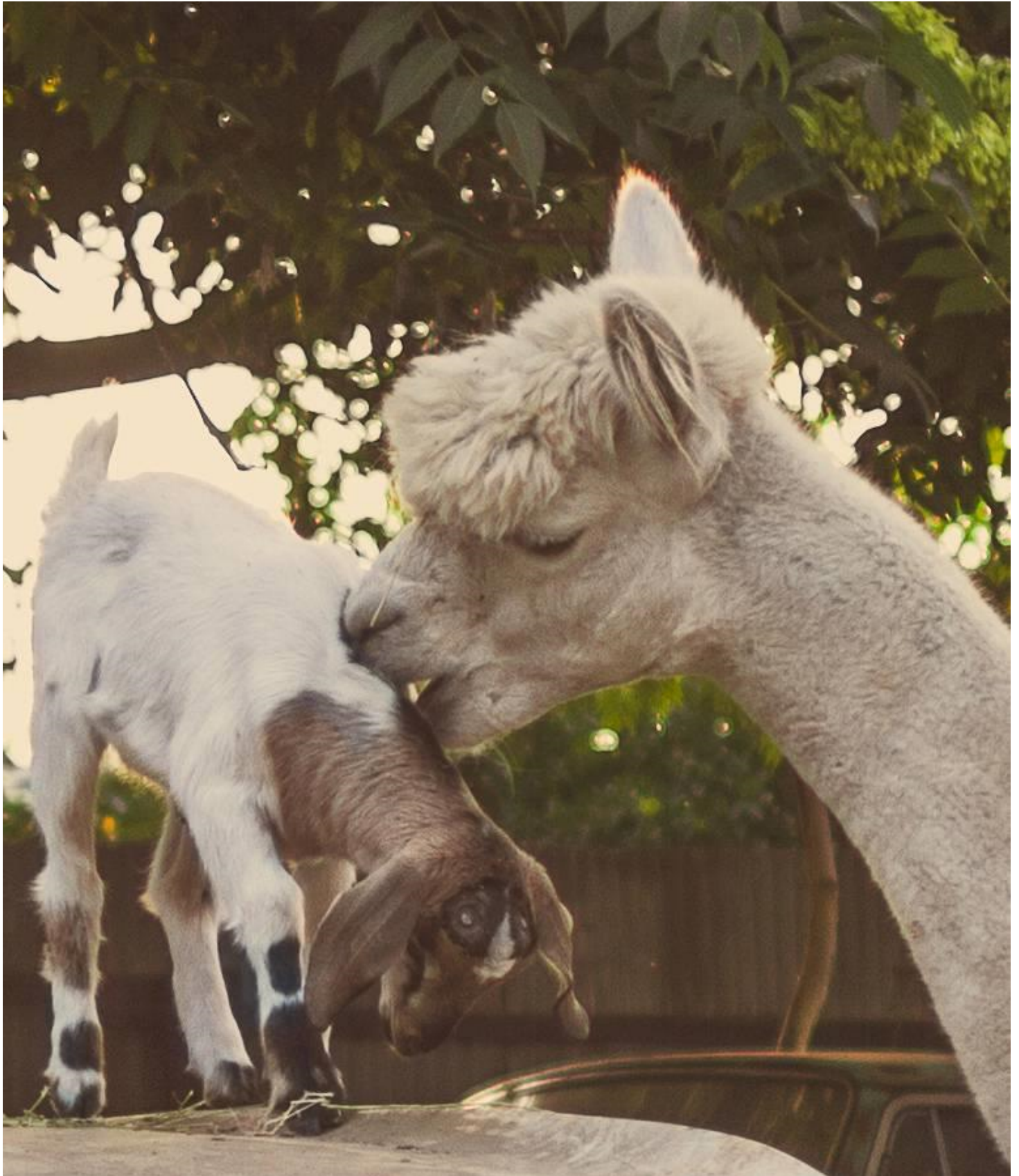

S.O.S.

Skrifter om Samtalegrammatik

Årgang 2, nr. 1

"O(↑)kay(?), ↑ Ohkay" – En Prosodiafhængig ytringspartikel?

Anette Dahl Knudsen

Skrifter om Samtalegrammatik 2: 1

2015

ISSN 2445-7256

Skrifter om Samtalegrammatik (SoS) er en serie arbejdspapirer om samtalegrammatik som udgives af forskergruppen *DanTIN* ("Danish talk-ininteraction"). DanTIN består af studerende og forskere fra og omkring Lingvistik på Aarhus Universitet. DanTIN bestyrer hjemmesiden *samtalegrammatik.dk*. Udgivelserne i *Skrifter om Samtalegrammatik* er arbejdspapirer, studenteropgaver, rapporter, afhandlinger og andet som beskriver og analyserer samtalegrammatiske fænomener.

Skrifter om Samtalegrammatik er ikke fagfællebedømt, men en redaktionsgruppe under DanTIN har vurderet at udgivelserne i SoS fortjener at komme til offentlighedens kendskab. I nogle tilfælde er der tale om ældre skrifter, som DanTIN har fået lov af forfatterne til at udgive. I andre tilfælde er skrifterne lavet til SoS. *Skrifter om Samtalegrammatik* kan frit deles med angivelse af forfatter, årstal samt tidsskriftets navn og nummer.

DanTIN udgiver også fagfællebedømte artikler. Du kan se mere om vores udgivelser, projekter og resultater på *samtalegrammatik.dk*, og her kan du også se hvordan du kommer i kontakt med os.

Billedet til forsiden (*Alpaca Bites Kid Goat*) er taget af [TC Morgan](#) og beskåret af Nicholas Mikkelsen. [Nogle rettigheder forbeholdes.](#)

Redaktionsgruppen for dette nummer består af: Nicholas Mikkelsen og Jakob Steensig.

Redaktionel kommentar

Det skrift vi her udgiver, er Anette Dahl Knudsens emneopgave om to forskellige versioner af *okay*, som adskiller sig fra hinanden ved at de udtales forskelligt. Skriftet viser at disse to versioner af *okay* har tydeligt forskellige funktioner i samtaler.

Vi har længe internt refereret til disse som *okay1* og *okay2*, og vi har anvendt den skelnen som skriftet her indstifter, i analyser gennem mange år. Det er derfor et vigtigt skridt i *DanTIN's* arbejde at vi nu kan publicere dette skrift, sådan at det også bliver tilgængeligt for andre.

Da skriftet er fra 2002, bygger det på et mere begrænset datakorpus end det vi har adgang til i dag, men det er vores erfaring gennem mangeårige analyser af dansk samtaleprog at skriftets analyser og skelnen holder i andre data også.

Vi håber at publiceringen af dette skrift vil vise sig nyttig for den fremtidige forskning i og forståelse af partiklers rolle i samtaler.

"O(↑)kay(?), ↑Okay" – En Prosodiafhængig ytringspartikel?

af ANETTE DAHL KNUDSEN

1. Indledning

Da DR1 den 9. oktober 2002 bragte dokumentarprogrammet *Kongehuset*, var seerne vidne til Prins Henriks irectesættelse af Prinsesse Benedikte. Hun begik den verbale handling at modtage en besked med ytringspartiklen *okay*, og Prinsen angreb med ordene: "Det er ikke Dansk"¹. *Okay*-partiklen er ganske vist et relativt nyt sprogfænomen, men på trods af Prinsens vurdering er denne ytringspartikel ikke blot velintegreret i det danske sprog og flittigt brugt, men jeg ser endvidere en tendens til, at den måske er ved at erstatte nogle af den danske *nå*-partikels interaktionelle funktioner (se Femø Nielsen 2000). At disse interaktionelle funktioner ydermere kan være prosodiafhængige, vil jeg illustrere med to prosodisk forskellige versioner af partiklen, som jeg har fundet i mine data bestående af telefonsamtaler transskriberet efter konversationsanalysens transskriptionskonventioner. Den ene version har betonet andenstavelse og stigende intonation, mens den anden version har betoning på første stavelse og faldende intonation. På baggrund af en konversationsanalytisk undersøgelse vil jeg vise, hvordan de to udgaver af partiklen bliver brugt i forskellige regelmæssige sekventielle omgivelser og bruges til at udføre forskellige interaktionelle opgaver.

Ud fra de to partikeltypers placering i en række konversationelle sammenhænge i mine data viser det sig, at partiklen med betonet andenstavelse og stigende intonation ofte bruges til at signalere, at brugeren har modtaget ny og forbavsende information og er interesseret i at høre mere fra den anden taler. Denne version af partiklen markerer med andre ord et kognitivt skift og signalerer desuden fortsættelsesaccept ("continuer"), hvorfor jeg har valgt at benævne den nyhedskvitteringsmarkør. Hvis *okay*-partiklen derimod har tryk på første stavelse og faldende intonation, synes den at signalere, hvorledes producenten har modtaget tilfredsstillende information og nu er klar til at bevæge sig videre til et nyt emne, en ny aktivitet eller til at genoptage en egentlig aktivitet, som er sat i venteposition.

¹ *Kongehuset* (2:10) den 9. oktober 2002, en dokumentarserie om livet i det danske kongehus på DR1.

Denne partikel vil efterfølgende blive refereret til som potentiel skiftemarkør. Strukturen i artiklen er som følger: I kapitel 2 vil jeg give en indledende præsentation af de overordnede forskelle på *0(ɾ)kay(?)*² og *ɾOhkay*, som de fremstår i mine data. Dernæst vil jeg gennemgå den teoretiske baggrund og metode samt de analytiske tilgange, som ligger til grund for undersøgelsen i kapitel 3, der endvidere indeholder et kikk til relaterede forskningsresultater. I kapitel 4 gives en kort beskrivelse af data og databehandling, inden den egentlige undersøgelse af ytringspartiklerne følger i kapitel 5. Kapitel 6 indeholder en problematisering af undersøgelsens grundlag, og slutteligt følger en konklusion med et perspektiveringsafsnit i kapitel 7.

2. Indledende præsentation af *0(ɾ)kay(?)* og *ɾOhkay*

Fælles for begge partikeltyperne i mine data er, at de typisk produceres og tolkes som selvstændige ture. Begge typer benyttes desuden som respons på information givet i den/de foregående tur/ture og er derved bagudrettede modtagelsesmarkeringer. Her stopper lighederne imidlertid i mine dataeksempler. I dette kapitel vil jeg først præsentere nogle indledende observationer omkring nyhedskvitteringsmarkøren med udgangspunkt i et eksempel og efterfølgende bemærke nogle foreløbige fællestræk omkring den potentielle skiftemarkør, ligeledes på baggrund af et eksempel. I det første eksempel skal vi se, hvordan markøren med betonet andenstavelse og stigende intonation, bruges til at signalere forbavselse eller forundring over ny information men ligeledes indikerer fortsættelsesaccept ("continuer").

2.1 *0(ɾ)kay(?)* en nyhedskvitteringsmarkør med fortsættelsesaccept ("continuer")

Marlene, der gerne vil være professionel sangerinde, har netop været til et møde med en interesseret producer. I den forudgående sekvens har hun fortalt Karina, at hun snart skal i studiet for at indspille tre sangnumre til produceren. Vi kommer ind midt i Marlenes beretning om, at produceren vil skrive kontrakt med hende, såfremt han finder sangene tilfredsstillende, og derefter sende hende til Afrika for at indspille en CD:

² Transskriptionskonventionerne er de som normalt anvendes i samtaleanalyse (se Steensig 2001), særlige tegn er vist i Appendiks I. Elementerne omkranset af parenteser leder begge til stigende intonation og benyttes derfor ofte uafhængigt af hinanden.

(1) [ADK:02:M&K:4.58:venindemøde]³

- 1 Mar: Og hvis det så er i >ligeså< tip-top som
 2 Mar: det andet har lværet
 3 Kar: Jaer
 4 Mar: °så::e ska' der skrives° kontrakt
 5 (0.6)
 6 Kar: Oh:la[LA:::]
 7 Mar: [(så ska' vi)] begy:nde og så skal det
 8 Mar: indspilles i Afrika >så ska' jeg te'<
 9 Mar: Afri[ka fire måneder]
 10 -> Kar: [HH· hhhhhhhhhhhh] O::H↑KA:Y;
 11 (0.2)
 12 Mar: Ja?er
 13 (0.1)
 14 Kar: I:[torden
 15 Mar: [ja >det godt nok< vildt (0.4) ja?er
 16 Kar: ja?er (0.9) Aj hvor t^fedt
 17 Mar: Så::[e
 18 Kar: [Men hva' er det for noget

Som respons på første del af Marlenes konditionelle sætning indledt af *Og hvis* (L1) ytrer Karina en fortsættelsesacceptmarkør ("continuer") *Jaer* (L3), der leder Marlene videre i sin fortælling (Jefferson 1984: 200) med konklusionen *°så::e ska' der skrives° kontrakt* (L4). Efterfølgende opstår en mellemturspause⁴ (L5), hvor Karina får plads til at respondere på den netop tilbudte nye information (Heritage 1984: 307). I linie 7 reagerer Karina på nyheden med en nonleksikal interjektion *OhlaLA:::*, der vidner om, at hun er imponeret og overrasket. Marlene haster dog ivrigt videre i fortællingen og overlapper sidste stavelse af Karinas udbrud i linie 7 med *(så ska' vi) begy:nde og så skal det indspilles i Afrika >så ska' jeg te'< Afrika fire måneder* (L7-9). Marlene laver en slags selv-reparatur fra *så skal det indspilles i Afrika* til den hurtigt indledte ytring *>så ska' jeg te'< Afrika fire måneder*, formodentlig med det formål at tydeliggøre det mest interessante i hendes information.

³ Over hvert dataeksempel findes en kode, som angiver, hvem der har optaget telefonsamtalen, i denne artikel undertegnede, hvilket år, en forkortelse af lydfilens navn, samtaltens længde og samtaltens overordnede tema. Pilene i venstre margen i eksemplerne angiver de steder hvor partiklen optræder. De i parentes angivne to cifrede tal angiver det tidspunkt i samtalen, hvor partiklerne forekommer.

⁴ En mellemturspause (gap) optræder mellem ture og tilhører ingen af samtaleparterne. En mellemtur er kortere end et sekund. (Sacks et al. 1974: 714-715, Steensig 2001: 65-67).

Karina modtager den interessante nyhed ved først at trække en stor mængde luft ind på en *h*-lyd (L10), hvormed hun indikerer påbegyndelsen af en tur (Steensig 2001: 57). Indåndingen lapper ind over den sidste stavelse på Marlenes *Afrika* (L9), som Karina regner med er det sidste element før et muligt overgangsrelevant sted ("possible completion point"). Marlene laver dog en turudvidelse *fire måneder* (L9), og Karina trækker sin ingressive lyd til efter denne udvidelse er færdiggjort, hvilket medfører, at det budskab Karina vil sende med sin nyhedskvitteringsmarkør *O::H↑KA:Y↓* (L10) kommer udenfor overlap. Med markøren viser Karina hvordan oplysningen om, at Marlene måske *>ska' te'< Afrika* er modtaget som en nyhed, der forbavser hende. Da partiklen endvidere er udtalt i høj lydstyrke og med begge stavelser forlænget, signalerer hun, at hendes forbavselse over nyheden er stor. Partiklen har ydermere sidste stavelse udtalt i et markant højere toneleje i forhold til de omkringstående lyde og afslutter med stigende intonation. Disse prosodiske mønstre virker ifølge Steensig spørgende eller bekræftelsesliciterende (Steensig 2001: 144-146), og Karina udtrykker ved brugen af dem fortsættelsesaccept og dermed et ønske om mere information. Herved har Karina aktualiseret Marlenes information som fortællerværdig, hvorfor markøren kommer til at fungerer aktualiserende ("topicalizing") (Button & Casey 1984: 182, Steensig 2001: 171 og 281).

Den projicerede fortsættelse kommer dog ikke umiddelbart efter markøren, da Marlene, efter en lille pause (L11), i stedet responderer på Karinas voldsomme reaktion på nyheden med *Ja?er* (L12) udtalt med glottalt lukke. Herved udtrykker hun enighed i, at nyheden er forbavsende og overraskende. Efter endnu en pause (L13) kommer så en eksplicit evaluering fra Karina rettet mod Marlenes nyhed i linie 8 og 9. Hun tilbyder den positive vurdering ("assessment") *! : torden* (L14) der, selv om den påbegynder en ny intonationskontur ("intonation contour")⁵, virker som en forlængelse af Karinas *O::H↑KA:Y↓* respons; ytringen evaluerer på den samme oplysning, som Karinas forbavelsesmarkør har stillet i forgrunden nemlig, at Marlene måske skal til Afrika, og evaluerer således på den oplysning, som vakte Karinas forbavselse. Marlenes egen positive evaluering *ja >det godt nok< vildt* (L15), der igen signalerer en forståelse af Karinas voldsomme

⁵ En intonationskontur består af en eller flere trykgrupper, som i fællesskab danner et tonemønster, der afgrænser tonegruppen fra de omkringliggende konturer (Steensig 2001: 104).

reaktion på nyheden, overlapper Karinas positive evaluering. De to veninder er måske så ivrige i deres ønske om at kommentere på nyheden, at der opstår overlap. Efter en lille turintern pause⁶ responderer Marlene på Karinas positive evaluering *!torden* i linie 14 med et *ja?er* (L15), der igen udtrykker enighed i Karinas reaktion på nyheden. Karinas påhængte ("latched") *ja?er* (L16) er respons på Marlenes evaluering *ja >det godt nok< vildt* (L15), og de to veninder har således bekræftet hinanden i, at Marlenes nyhed er fantastisk forbavsende.

Inde i Karinas tur opstår der nu en forhandlingspause ("negotiational period") på 0.9 sekund (L16), hvor deltagerne forhandler den lokale sekventielle relevans (Pomerantz & Fehr 1997: 83). Ved ikke at tage turen umiddelbart efter sit *ja?er* (L16) viser Karina, at hun forventer mere fra Marlene, mens Marlene ved ikke at tage turen viser, at hun har sagt tilstrækkeligt. Den pause, der startede som en mellemturspause, bliver nu turintern (Steensig 2001: 66), da Karina tilbyder endnu en positiv evaluering af nyheden i linje 8 og 9 i form af et forstærket følelsesudbrud *Aj hvor t fedt* (L16) og derved sender turen tilbage til Marlene. Med denne ytring signalerer Karina, at hun ikke er klar til at slippe emnet om turen til Afrika. Det er Marlene imidlertid og udtaler et forlænget *Så::e* (L17), der fungerer som et "trail-off"; med den reducerede hastighed i ytringen signaleres Marlenes ønske om at afgive turen (Steensig 2001: 69, Schegloff og Sacks 1973: 303). Som en understregning af at Marlenes *Så::e* fungerer som et "trail off", bliver ytringen overlappet af Karina (L18), der ikke hører den som turindledende men i stedet ser den som sidste chance til at forlænge sekvensen. Karina har endnu ikke fået den uddybning, som hun signalerede et ønske om med brugen af *O::HtKA:Y;* (L10), der topikaliserede Afrika-emnet i kraft af dens indhold af nyhedsmarkering og fortsættelsesaccept. Hun er derfor nødt til endnu engang at eliciterer en fortsættelse, denne gang eksplicit, med spørgsmålet *Men hva' er det for noget* (L18). Karinas spørgsmål underbygger, hvorledes hun har ventet på en uddybning af emnet siden hun benyttede nyhedskvitteringsmarkøren, hvilket forklarer hendes serie af positive evalueringer; Karina regner med, at hun med *okay*-partiklen har gjort det eliciterende arbejde og aktualiseret emnet, og hun ser det for-

⁶ En turintern pause er en tavshed, som tilhører den talende, og som de andre samtale-deltagere derfor ikke har ret til at tale i (Sacks et al. 1974:714-715, Steensig 2001:65-67).

mentlig som sin rolle at uddybe aktualiteten indtil denne elaborering tilbydes.

Okay-partiklen i dette eksempel bruges altså til at respondere på ny, og ved hjælp af gentagelse, fremhævet information (L9) med et signal om stor forbavselse, som både Karina og Marlene efterfølgende evaluerer på (L12-16). At nyhedskvitteringsmarkøren endvidere har fortsættelsesaccept ses ved, at Karina ser det som sin rolle at aktualisere informationen indtil fortsættelsen kommer (L14 og 16). Marlene tilbyder dog ikke denne fortsættelse, hvorfor Karina eksplisit må spørge efter den (L18). Forløbet i eksemplet er ikke enestående, og vi skal se flere eksempler på lignende mønstre i kapitel 5. Jeg vil her blot nævne nogle af fællestrækkene for *okay*-partiklen brugt som nyhedskvitteringsmarkør med betonet andenstavelse og stigende intonation.

O(↑)kay(?) bruges altså typisk til at vise, hvordan brugeren har modtaget ny og uventet information, og den er derfor generisk en bagudrettet nyhedskvitteringsmarkør, som producenten kan evaluere på. På grund af partiklens indhold bliver den tit reserveret til det vigtige element i informationen, som endvidere ofte tydeliggøres af den anden taler. Inden partiklen opstår der ofte en pause, hvor informanten formentlig giver modtageren plads til at komme med en reaktion på den forudgående oplysning (Heritage 1984: 302). Brugeren benytter således markøren på et muligt overgangsrelevant sted, der vidner om en præference for at partiklen og dens budskab placeres uden for overlap. Nyhedskvitteringsmarkøren opererer dog indenfor et varieret spektrum og responderer på den nye information med mere eller mindre entusiasme. Med andre ord er graden af det kognitive skift varieret fra brug til brug. Nyhedskvitteringsmarkørens andenstavelse har eliciterende prosodi, hvormed *okay*-producenten indikerer et ønske om, at informanten uddyber nyheden. Med denne fortsættelsesaccept tilkendegiver brugeren ydermere en interesse i informantens emne og medvirker til at demonstrere fortælleleværdien i nyheden. Producenten kan endvidere forstærke denne aktualisering i form af en kommentar eller en evaluering umiddelbart efter markøren. Med disse midler kan markørproducenten ligeledes sende turen tilbage til den anden taler, indtil den projicerede fortsættelse eventuelt tilbydes. Nyhedskvitteringsmarkøren kan altså bruges som bagudrettet respons til at give udtryk for graden af nyhedsværdien af

informationen i den forudgående tur, men brugen af den har samtidig konsekvenser for de følgende ture.

Okay, som potentiel skiftemarkør med betonet første stavelse og faldende intonation, har en anden og på mange måder modsat funktion. I det næste uddrag fremgår det, hvorledes denne version af partiklen bruges til at give tegn om, at et spørgsmål er tilfredsstillende besvaret, hvorfor producenten er klar til et aktivitetsskift.

2.2 †*Okay* - En potentiel skiftemarkør med emneskift, aktivitets-skift eller genoptagning af en tidligere aktivitet til følge

Situationen i eksemplet er den, at Simons far og dennes ven er på vej hjem fra en fisketur i Sverige, og Simon har ringet sin mor (Liv) op for at høre, hvornår de forventes hjemme:

(2) [ADK:02:L&S:2:31fisketur]

- 1 Sim: Er de i Danmark nu og >sådan noget< der
2 (0.2)
3 Liv: Hvem
4 (0.6)
5 Sim: Ja det er de jo så
6 Liv: Jfa:: de er jo på vej ø:h de fordi de
7 ringede da:: °>lige da: de< øhm var kommet
8 i land°.
9 (0.2)
10 -> Sim: †Ohkay
11 (0.6)
12 Liv: Hva::d ø:h (0.3) hva: hva hva laver ti så
13 Sim: ·hhh †Jamen vi er såe kommet hjem...

Simon indleder sekvensen med en forespørgsel *E*r de i *D*anmark nu og >*sådan noget*< *der* (L1), der projicerer et svar⁷. Inden svaret indledes, initierer Liv en næste-turs-reparatur ("Next- turn repair initiator") med hv-ordet *Hvem* (L3), der udnævner det personlige pronomen *de* (L1) som problemkilden. Med reparaturinitieringen opfordrer hun Simon til at udbedre skaden (Levinson 1983: 339). Simon udreder dog ikke Livs forvirring, men svarer i stedet på sit eget spørgsmål med *J*a *d*et *e*r *d*e *j*o *s*å (L5) og laver dermed en tredje-turs-reparatur,

⁷ Med et spørgsmål kan en deltager indlede et nærhedspar ("adjacency pair"). Spørgsmålet udgør den første par-del der projicerer et svar som så udgør en anden par-del (Schegloff 1996: 59, Schiffrin 1994: 236, Steensig 2001: 43, 50 og 64).

der har hele prædikatet *i Danmark nu og >sådan noget< der* (L1) i hans spørgsmål som problemkilde; han viser, hvordan den efterspurgte oplysning er selvindlysende og udgør en del af hans egen pragmatiske viden, ved selv at besvare sit spørgsmål.

Liv tilbyder alligevel det svar, som er forventet af hende, og hun svarer bekræftende i form af *Jta::* (L6), hvilket desuden vidner om, at hun har været i stand til at resonere sig frem til en afklaring af, hvem *de* i linie 1 er. Ydermere bekræfter hun rigtigheden i Simons selv-reparatur ("self-repair") med *de er jo på vej* (L6) og understreger, at denne viden er fælles med *jo* (L6), der her signalerer "som du godt ved". Informationen i Livs besvarelse er altså ikke ny for Simon. Derefter oplyser hun, hvor hun har sin viden fra med forklaringen *fordi de ringede da:: °lige da: de< øhm var kommet i land°*. (L6-8). Hun udtaler den sidste del af turen i lav lydstyrke (L7-8) og signalerer hermed, at hun er ved at slutte sin tur (Steensig 2001: 135). Den efterfølgende pause (L9) fungerer derfor som et muligt afslutningspunkt, hvor Simon får plads til at respondere både på Livs besvarelse og hendes underbyggede forklaring.

I linie 10 benytter han den potentielle skiftemarkør *†Ohkay*, der har første stavelse betonet og bliver udtalt på et markant højere niveau end de omkringstående lyde, hvorfor faldet til den jævne tone på andenstavelse kommer til at lyde som et fald i intonationen. Dette fald signalerer afslutning (Ladefoged 2001: 22; Local 1996: 43; Steensig 2001: 115). Ved brugen af disse prosodiske midler på partiklen kan Simon således instruere Liv om, at han ikke har mere at sige til emnet, at Liv har svaret tilfredsstillende på hans spørgsmål, samt at han nu er rede til et sekvensskift (Schegloff og Sacks 1973: 304; Heritage 1984: 332; Beach 1993: 339 og 341; Local 1996: 43). Lige efter partiklen opstår en længere mellemturspause på 0.6 sekunder (L11), der kan indikere forvirring om, hvem taleturen tilhører. Med markøren har Simon ytret ønske om et aktivitetsskifte, hvilket appellerer til begge deltagere. Liv skal have mulighed for at acceptere eller afvise Simons ønske samtidig med, at Liv, lige såvel som Simon, kan initiere den nye aktivitet. Liv godkender Simons ønske ved at indlede en ny aktivitet i form af en spørgsmål-svar-sekvens med første par-delen *Hva::d ø:h (0.3) hva: hva hva laver †i så* (L12), der ikke er relateret til det tidligere emne om faderens hjemkomst. Hun orienterer sig altså imod det budskab, som Simon signalerede med den potentielle skiftemarkør *†Ohkay* (L10). Liv begynder dog den nye akti-

vitet med tøven, en turintern pause og selv-reparatur *Hva::d ø:h (0.3) hva: hva hva* (L12), hvilket vidner om, at Liv måske afventer en aktivitetsinitiering fra Simon, eftersom han lukkede den igangværende aktivitet. Simon accepterer dog straks den nye aktivitet ved at levere svaret på Livs spørgsmål *†Jamen vi er så kommet hjem...* (L13).

Dette eksempel illustrerer, hvordan *okay*-partiklen med betonet førstestavelse og faldende intonation bruges af Simon som en skiftemarkør til at afslutte et nærhedspar. Han bemærker, at Liv er ved at afrunde, da hun udtaler sin ytring i lav lydstyrke (L7-8) og placerer derefter den potentielle skiftemarkør efter første mulige overgangsrelevante sted hørligt udenfor overlap (L10). Med markøren sender Simon signal om, at det aktuelle emne er udtømt og et nyt kan begynde. Liv tager, efter en pause (L11), initiativet til at indlede en ny aktivitet (L12) og accepterer herved Simons implicitte forslag om et skifte. Hun indleder dog den nye aktivitet en smule tøvende, som om hun laver plads til, at Simon kan komme på banen (L12); eftersom han har signaleret ønsket om skifte, kunne han have et nyt emne parat. Simon besvarer dog straks Livs spørgsmål, og ved hjælp af skiftemarkøren er en ny aktivitet ganske problemfrit blevet til. Ofte, som vi skal se i kapitel 5, orienterer begge samtalepartnere sig mod dette skift, når først markøren er forekommet. I dette tilfælde var det partikel-modtageren, der tog teten og skiftede emne og herved accepterede Simons forslag, men partikelproducenten kan lige såvel tage denne interaktionelle opgave på sig. Det mønster, vi kan observere i eksemplet, er ikke enestående i mine data, og fællestrækkene for den potentielle skiftemarkør med betonet førstestavelse og faldende intonation er følgende:

†Okay kan benyttes som respons på en forudgående ytring, når partikelproducenten vurderer, at denne har nået et muligt afslutningspunkt (Schegloff og Sacks 1973: 305, 312). Markøren bruges som et signal om, at producenten finder det igangværende emne udtømt. Med den potentielle skiftemarkør signalerer brugeren således parathed ("state-of-readiness") til et aktivitets- eller emneskifte ("shift-implicative"), som modtageren endvidere orienterer sig imod. Både partikelproducenten og modtageren kan tage initiativet til initieringen af dette skift, der både kan forekomme som et emneskift eller et aktivitetsskift, der eventuelt genoptages fra en tidligere uafsluttet sekvens. Ligesom *0(†)kay(?)* er den potentielle skiftemarkør ofte omgivet af pauser, der sikrer, at det budskab, der sendes med

den, bliver hørt. Den potentielle skiftemarkør bruges altså til at signalere, at informationen i den foregående tur er komplet, og at producenten derfor vurderer begge samtaledeltagere rede til at tage samtalen et skridt videre. Markøren udgør derved et økonomisk middel til at lukke en aktivitet og åbne en ny.

På baggrund af eksempel (1) og (2) ser det altså ud til, at *okay* er prosodiafliængig, når det kommer til, hvor og hvordan partiklen anvendes af danske sprogbrugere. De observationer, der er gjort i dette kapitel, tillader en specificering af, hvorledes versioner af partiklen med betonet andenstavelse og stigende intonation kan benyttes som nyhedskvitteringsmarkører med fortsættelsesaccept ("continuer"), mens udgaver af partiklen med betonet førstestavelse og faldende intonation bruges til at foreslå et snarligt skift. Men først til en kort indføring i den metodiske baggrund for min undersøgelse.

3. Metodisk baggrund og relaterede forskningsresultater

Formålet med dette kapitel er at redegøre for den metode, jeg benytter i mit analyseafsnit, og det første underafsnit indeholder en kort beskrivelse af konversationsanalysens hovedprincipper. Derudover vil der blive redegjort for nogle af de indsigter, som metoden har gjort, hvilket tillige vil danne det analytiske fundament for min undersøgelse i kapitel 5. I det andet underafsnit gives en kort redegørelse for relateret forskning. I det omfang det er relevant, vil yderligere baggrundsteori blive inddraget i løbet af artiklen, men først til en gennemgang af den konversationsanalytiske metode og den interaktionelle lingvistik, der udspringer af konversationsanalysen.

3.1 *Konversationsanalysen og den interaktionelle lingvistik*

Konversationsanalysen⁸ som metode opstod i USA i midten af 1960'erne og har sin oprindelse i sociologien. Forskningsretningen blev grundlagt af Harvey Sacks og hans kolleger, særligt Emanuel Schegloff og Gail Jefferson, der anvender metoden som et redskab til at opnå indsigt i de sociale aktiviteter, der foregår mellem mennesker, som reflekteret i verbal interaktion (Levinson 1983: 294; Schiffrein 1994: 234-5; Kjærbeck 1998: 12; Pomerantz & Fehr 1997: 63; Arminen 1999: 252; Steensig 2001: 15).

⁸ Efterfølgende refereret til som KA.

KA er en empirisk analysetradition, der gør brug af den induktive fremgangsmåde, hvor forskerne tager udgangspunkt i de observationer, de gør i deres data. Man forsøger at forstå interaktionen fra deltagerens perspektiv ("participants' perspective") ved kun at se på de aktiviteter, der foregår i samtalen, og udelukke spekulationer omkring samtaledeltagerens eventuelle motiver for udførelse af bestemte sproglige aktiviteter. KA udgør derfor en formel metode, der kan fri analytikere fra deres egen intuition. Dog er det indenfor KA tilladt at benytte sig af den medlemsintuition ("member's intuition"), man som sprogbruger er udstyret med, men primært må konversationsanalytikeren, ligesom deltagerne, analysere fra ytring til ytring. Det datamateriale, der interesserer konversationsanalytikeren, er naturligt forekommende dagligdagstale, som optages, transskriberes og behandles efter KAs grundprincipper (Levinson 1983: 286, 295; Schifffrin 1994: 235-267; Pomerantz & Fehr 1997: 70; Kjærbeck 1998: 13-14; Steensig 2001: 21).

Et af disse principper er, at al tale er systematisk og strukturelt organiseret og består af sproglige regelmæssigheder. Sacks formulerer denne pointe således: "'doing conversation' is behaving according to certain sorts of orderly procedures" (Sacks 1992b: 37). Man går altså ud fra, at samtaledeltagerne konsekvent orienterer sig imod en orden og opererer med nogle konventionelle strukturer, som dog ikke bestemmer samtalens udvikling men fungerer som normer. KA antager desuden, at verbal interaktion består af en sekventiel organisering af taleture. En sekvens ("sequence") er et forløb, hvori samtaledeltagerne kan udføre bestemte aktiviteter som at stille og besvare spørgsmål, give information og vurderinger af denne, starte og slutte en samtale etc. Desuden består en sekvens af to eller flere taleture. En taletur består af det, en deltager siger fra hun begynder til hun holder op. Denne periode er dog hele tiden oppe til forhandling blandt deltagerne og kan ændres impulsivt ved eksempelvis en afbrydelse, en reparaturinitiering, en sideaktivitet ("insertion sequence") og andre opklaringer/forstyrrelser i forhold til den initierede sekvens. Fænomenet kan derfor ifølge Steensig ikke endeligt defineres (Steensig 2001: 41). En tur består endvidere af syntaktiske enheder eller turkonstruktionsenheder ("turn-constructual units"). Disse syntaktiske enheder definerer Sacks et al. som ord, fraser, simple- og komplekse sætninger (Sacks et al. 1974: 702). Steensig udbygger disse grammatiske elementer ved for eksempel at ind-

drage interjektioner som *okay*, spørgelyde *huh?*, wh-ord *what* osv. under ord og ligeledes med indlemmelse af andre 'ugrammatiske' konstruktioner under de andre af Sacks grammatiske elementer (se Steensig 2001: 79-84). Herved demonstrerer han nogle problemer i forhold til at definere en turkonstruktionsenhed. Mere fastlagt indenfor KA er det, at enhver talers kommunikative handling er dobbeltkontekstuel ("doubly contextual") (Levinson 1983: 297; Kjærbeck 1998: 15-16; Arminen 1999: 251; Steensig 2001: 38).

Dobbeltkontekstualiteten består i, at en sekventiel ytring er skabt af den foregående kontekst ("locally occasioned"), mens den samtidig skaber en ramme for hvilke handlinger, der kan forekomme i den næste tur. En ytring er med andre ord sekventielt implikativ ("sequentially implicative"). Desuden betragter KA en ytring som værende modtagerdesignet ("recipient designed"), hvilket vil sige, at den ikke blot er henvendt til bestemte modtagere men også er designet til at blive behandlet på en bestemt måde i den givne situation. Altså må producenten hele tiden forholde sig til og tilpasse sin ytring i forhold til de andre deltageres reaktioner, og ytringerne i en samtale indeholder således de konstante opdateringer, som viser samtalepartnernes tolkning af situationen. KA er i den anledning en kontekstorienteret metode, hvor analysanden må se og analysere ytringen i den lokale sammenhæng, hvori den optræder (Levinson 1983: 321; Schegloff og Sacks 1973: 296; Heritage 1984: 246, 261; Arminen 1999: 251; Steensig 2001: 42 og 165).

Denne kohærens er et allestedsnærværende maksime, som samtalepartnerne forsøger at overholde, og ingen detaljer i interaktionen bliver på forhånd dømt irrelevante. Konversationsanalytikeren kan med rette stille spørgsmål som: "hvorfor forekommer dette element lige nu?", eller for at bruge Schegloffs egne ord: "why that now" (Schegloff 1990: 55). Konversationsanalytikeren ser da også både på verbale og nonverbale fænomener som lydstyrke, pauser, blikretning, intonation, betoning etc. på sin vej mod erkendelse (Schegloff 1990: 72; Pomerantz og Fehr 1997: 63; Arminen 1999: 253).

Det mål, som KA bestræber sig på at opnå, er at afdække mønstre, orden og regelmæssigheder i samtale og derudfra forsøge at forklare deltageres kommunikative kompetence; man ønsker at redegøre for, hvordan deltagerne får mening ud af hinandens ture samt får designet deres egne ture, så de passer ind i den sekventielle kontekst,

de optræder i. Midlet til at opnå denne indsigt er, som nævnt, både at se på intratur- og interturstukturerne. Målet og midlerne er de samme indenfor den interaktionelle lingvistik (Pomerantz & Fehr 1997: 70-71; Arminen 1999: 251; Steensig 2001: 1-28).

Interaktionel lingvistik er en relativt ny videnskab og udspringer af KA, hvis principper og metoder den tager udgangspunkt i. Forskellen er, at man i den interaktionelle lingvistik ser interaktionen fra et mere sprogligt synspunkt og antager, at grammatik kan influere på organisationen af samtalen. Med baggrund i KA og den interaktionelle lingvistik opstiller Steensig fem metoder, som sprogbrugeren ubevidst benytter ved opbygningen af turkonstruktionsenheder: Den grammatiske, den prosodiske, den pragmatisk, den reparaturbaserede og den visuelle metode. Da jeg udelukkende benytter datauddrag fra telefonsamtaler, kan jeg udelukke den visuelle metode, og eftersom den reparaturbaserede metode også er irrelevant for min undersøgelse, vil jeg blot beskæftige mig med de tre førstnævnte (Arminen 1999: 255; Steensig 2001: 9-14).

Den grammatiske metode tager udgangspunkt i deltagernes evne til ubevidst at genkende morfemers⁹ lydlige form, deres semantiske indhold, hvilke syntaktiske og pragmatisk relationer de kan opstå i, samt hvad de projicerer i samtalen. De prosodiske virkemidler, som er til rådighed for sprogbrugeren, er intonation, lydstyrke, hastighed og stemmekvalitet, der alle kan sende signaler til modtageren og derved påvirke samtalens udvikling. Fra et pragmatisk synspunkt observeres deltagernes kompetence til at tolke andre deltagers handlinger og udføre egne handlinger på de rette tidspunkter. I undersøgelseskapitlet skal vi se eksempler på, hvordan sprogbrugerne benytter sig af disse metoder (Arminen 1999: 255; Steensig 2001: 89-102, 103-151 og 152-177).

Mit argument for at anvende konversationsanalysen og den interaktionelle lingvistik er, at detailanalyser af empirisk indsamlede data tillader en realistisk indsigt i, hvad danske sprogbrugere gør, når de anvender forskellige udgaver af, i dette tilfælde, ytringspartiklen *okay*. Andre har foretaget studier af ytringspartiklen *okay* ved hjælp af den konversationsanalytiske metode, og de af deres resultater, der er relevante for denne opgave, vil blive redegjort for i næste af-

⁹ Et morfem er den mindste betydningstunge enhed i sproget (Arndt 1997: 19).

snit. Desuden ser jeg visse paralleller mellem *okay* og *nå*, hvorfor jeg kort vil komme ind på et par af denne partikels relaterede funktioner.

3.2. *Relaterede forskningsresultater*

Der foreligger, mig bekendt, ingen udforskning af danske sprogbrugers anvendelse af *okay*-partiklen, men flere forskere har beskæftiget sig med, hvordan ytringspartiklen benyttes i det engelske sprog, og deres resultater vil blive taget i betragtning i dette kapitel. Desuden minder de versioner af *okay*-partiklen, som bliver behandlet i denne opgave, om nogle af de former for *nå*, som Femø Nielsen (2000) har studeret. De af hendes resultater, der har relevans for denne artikel, opsummeres i dette kapitel. Først vendes blikket dog mod nogle af de tidlige opdagelser af *okay*-partiklens funktioner.

Schegloff & Sacks (1973) dokumenterede i deres arbejde med telefonlukninger, hvorledes *okay*-partiklen kan tages i brug, som et middel til at initiere en bevægelse hen imod en afslutning ("possible pre-closure"). Partiklen benyttes til at sende et signal om, at producenten ikke har flere emner at introducere i samtalen, og derfor lader turen passere videre til modtageren ("passing"). Hvis tilbuddet om turen afvises, eventuelt med et andet *okay*, bliver denne sekvens til den første udveksling i afslutningssektionen ("terminal exchange"). Schegloff og Sacks har altså påvist, at partiklen kan være sekventielt aktiv, fordi den kan benyttes som et middel til at signalere afslutning. I sit studie har Beach ligeledes fundet en tendens til, at *okay*-partiklen kan projicere mulige handlinger (1993).

Beach har undersøgt brugen af den engelske *okay*-partikel i dagligdags og institutionelle samtaler. Beach finder, at mange af *okay*-partiklerne har en dobbelt-funktion. Partiklerne bruges som bagudrettet respons, ofte på det vigtige element i den foregående tur, med et indhold af enighed i og/eller forståelse af, hvad taleren netop har sagt ("acknowledgement"). Samtidig signalerer producenten en parathed ("state-of-readiness") til et aktivitetsskifte, et emneskifte, eventuelt relateret til det igangværende emne, eller et talerskifte og varslers altså et snarligt sekvensskifte ("shift-implicative"). Partiklen fungerer således som en omdrejningsakse ("pivotal") i den sekventielle struktur.

At forskningsresultater omkring *okay* viser, hvorledes partiklen både er bagudrettet og har konsekvenser for samtalens videre forløb,

gør den sammenlignelig med et par af det danske *nå*s funktioner, som Femø Nielsen (2000) har studeret.

Femø Nielsen finder, at *nå* er en modtagelsesmarkør, der endvidere projicerer en eller anden form for skift. En af de *nå*-versioner, hun har fundet, deler den samme funktion som *okay* i Schegloff og Sacks (1973), og Beachs (1993) studier, da den kan markere et skift i sekvensorganiseringen. Denne udgave af partiklen ligner desuden den type af *okay*, der betragtes som en potentiel skiftemarkør i denne artikel. Desuden finder hun en udgave af *nå*, der kan signalere et kognitivt skift, eksempelvis fra en uvidende tilstand til en vidende, en uinformeret til en informeret, eller den kan vidne om forbavselse, bestyrtelse etc. Denne version af *nå* kan endvidere produceres med stigende intonation og får således fortsættelsesaccept ("continuer"). Denne version af partiklen anvendes, ligesom det *okay* der benyttes som en nyhedskvitteringsmarkør i denne artikel, til at indikere, at ny information er modtaget. Femø Nielsen har endvidere fundet andre versioner af *nå*-partiklen, som ikke har relevans for denne artikel.

Resultaterne fra tidligere forskning har været mig behjælpelig i min tilgang til *okay*-partiklen, men eftersom der ikke er forsket i brugen af det danske *okay*, har jeg primært taget udgangspunkt i mine egne dataeksempler.

4. Databehandling

I dette kapitel beskrives de data, der danner grundlag for min undersøgelse. *Okay*-partiklen figurerer hyppigt og kan anvendes på forskellige pladser i længere turkonstruktionsenheder, hvorfor jeg har måtte foretage en udvælgelse af bestemte partikelforekomster. Kriterierne herfor samt den videre fremgangsmåde behandles sidst i dette kapitel. Men først til en gennemgang af de data, hvori jeg har fundet mine eksempler.

4.1 Databeskrivelse

Undersøgelsen baseres på en eksempelsamling ("collection") bestående af 11 datauddrag, der sammenlagt indeholder 12 eksempler på *okay*-partiklen, 6 former af typen nyhedskvitteringsmarkør med betonet andenstavelse og stigende intonation, og 6 af typen potentiel skiftemarkør med betonet førstestavelse og faldende intonation. Disse eksempler er taget fra den oprindelige samling af data, der be-

står af 1 time og 7 minutters telefonsamtaler mellem venner og familiemedlemmer, som jeg har optaget i løbet af efteråret 2002. Alle uddragene er audio-optagede og transskriberede efter konversationsanalytiske transskriptionskonventioner. Det totale antal *okay*-forekomster i min datasamling er 85, hvorfor jeg, på grund af pladsmangel, har måtte begrænse mig til særligt udvalgte partikler.

4.2 Udvælgelseskriterier og behandling

Som grundlag for min undersøgelse har jeg udelukkende valgt at fokusere på tilfælde, hvor partiklen benyttes som en fritstående turkonstruktionsenhed. Denne form illustreres i eksempel 3 linie 3, hvor Morten bruger partiklen som respons på Sunes forklaring (L1-2). Partiklen efterfølges af en mellemturspause, hvorefter Sune kommer med en fortsættelse af sin beretning (L5-6):

(3) [ADK:02:M&S4:7.09:Computer]

- 1 Sune: ...·hh fordi at ø:h jeg vil se om jeg ka'
- 2 sælge mit gamle bundkort. (0.7) ·hhh
- 3 -> Morten: Okay?
- 4 (0.8)
- 5 Sune: Ø::hm (0.8) ·hh og de:r er nogen der har
- 6 interesse ((gab))

Jeg kommer ikke ind på de mange eksempler, hvor ytringspartiklen har andre partikler foranstillede, som *Nå okay*, *Ja okay*, *Aj okay*, eller hvor partiklen indleder en længere tur, samt mange af de andre konstruktioner, som partiklen optræder i. Efterfølgende er de fritstående partikler blevet inddelt i to grupper bestemt af deres ordinterne prosodi: Den ene gruppe, som jeg benævner nyhedskvitteringsmarkører, har betonedede andenstavelser og stigende intonation, og ser i transskriberet tilstand ud som *okay?* eller, hvis den stigende intonation skyldes udsvinget op på en høj tone, som *o↑kay*. Begge disse prosodiske mønstre benyttes til spørgende eller eliciterende formål (Steensig 2001: 129,137,145). Den anden gruppe, som jeg kalder potentielle skiftemarkører, har betonedede førstestavelser, der endvidere bliver udtalt på et markant højere toneleje. Faldet fra denne høje tone på førstestavelsen til den jævne på andenstavelsen medfører et hørbart fald, som er karakteristisk for afsluttende intonation (Ladefoged 2001: 22; Steensig 2001: 120; Local 1993: 43). Proso-

diske faktorer, som blandt andet betoning og intonation, udgør et forholdsvis uudforsket område (Steensig 2001: 105), og de kriterier, jeg har brugt til at gruppere ytringspartiklerne, er udelukkende baseret på det tryk og den intonation, som jeg som sprogbruger forholder mig til. At nøjagtigheder indenfor prosodien kan være svære at bestemme med det blotte øren, kan have medført upræcisheder i forhold til mine definitioner af de enkelte partikler. Desuden kan baggrundsstøj samt den individuelle samtaledeftagers stemmekvalitet have spillet ind og sløret min opfattelse af betoning og intonation på de enkelte partikler, hvorfor der kan være fejl og mangler forbundet med mine transskriptioner. Jeg har dog taget mine forholdsregler og udvalgt de versioner af partiklen, der har tydelige prosodiske mønstre, og jeg kommer derfor ikke ind på de udgaver af partiklen, der blot har let betoning på de ordinterne stavelser. Efter udvælgelsen og inddelingen er eksemplerne i begge grupper blevet detailanalyseret i deres sekventielle omgivelser, og et uddrag af disse følger i næste kapitel.

5. Undersøgelse og analyse

Det første underafsnit indeholder eksempelanalyser af samtaleuddrag, hvor regelmæssighederne i nyhedskvitteringsmarkørens sekventielle placering, form og funktion kan observeres. Derefter følger et afsnit, med behandling af samtaleuddrag, der illustrerer de regelmæssigheder, som er forbundet med den potentielle skifte-markørs placering, form og funktion. Efter hvert underafsnit følger en opsummering af undersøgelsens resultater, men først til de versioner af *okay*-partiklen der bruges som nyhedskvitteringsmarkører.

5.1 O(↑)kay(?) en nyhedskvitteringsmarkør med fortsættelsesaccept ("continuer")

Nyhedskvitteringsmarkøren med betonet andenstavelse og stigende intonation anvendes som respons på de elementer i en informering, som informanten fremhæver. Med markøren indikerer producenten, at den modtagne information er ny og uventet. Dette kognitive skift indikerer desuden nyhedsværdien i den pågældende information. Med nyhedskvitteringsmarkørens eliciterende prosodi signalerer brugeren endvidere fortsættelsesaccept og eliciterer herved en fortsættelse fra informanten vedrørende den markerede nyhed. Nyhedskvitteringsmarkøren er altså både bagudrettet og sekventielt aktiv, hvilket vi skal se eksempler på i det følgende.

5.1.1 Fire eksempler på nyhedskvitteringsmarkøren med fortsættelsesaccept og interesselilkendegivelse, der straks bringer den anden taler ud i en uddybelse af nyheden.

I de følgende 4 eksempler fungerer nyhedskvitteringsmarkøren som respons på ny information og signalerer desuden fortsættelsesaccept, som modtageren orienterer sig imod. I eksempel 4 er situationen den, at Morten har ringet forgæves til Sune. Nu ringer Sune så tilbage og har umiddelbart forud forhørt sig om, hvad Morten ville tale med ham om. Mortens forklaring er således anden par-del i et nærhedspar:

(4) [ADK:02:M&S1:1.26:computersnak]

- 1 Morten: >Det var bare< fordi ø::h jeg sku' høre om
- 2 jeg må låne din ø:h ·hh Windows
- 3 >totu::sind<.
- 4 (0.6)
- 5 Sune: >Det må du< ↓da gerne.
- 6 (0.7)
- 7 Morten: Ø::::hm fordi:: jeg syns >godt nok< at jeg
- 8 oplever lidt problemer med otteoghalvfems
- 9 (0.3)
- 10 -> Sune: O↑kay
- 11 (0.6)
- 12 Morten: >Jeg syns ikk'< den kør så stabilt
- 13 Sune: ↑Nej

Sekvensen indledes af Morten, der anmoder om lov til at låne Sunes computerprogram *>Det var bare< fordi ø:h jeg sku' høre om jeg må låne din ø:h ·hh Windows >totu::sind<.* (L1-3). Mortens anmodning har en dobbelt funktion, idet den både er en forklaring på, hvorfor han tidligere har ringet til Sune, og et spørgsmål, der således indleder et nyt nærhedspar. Efter en mellemturspause (L4), hvor Sune har plads til at overveje Mortens anmodning, svarer han hurtigt og bekræftende med ytringen *>Det må du< tda gerne.* (L5). Herefter kommer Morten med en begrundelse ("account") for sit ønske: *Ø:::hm fordi:: jeg syns >godt nok< at jeg oplever lidt problemer med otteoghalvfems* (L7-8). At Morten ikke blot godtager Sunes accept af hans anmodning om at låne Sunes computerprogram vidner om, at hans begrundelse snarere er en anmodning om Sunes assistance. Morten ønsker altså, at Sune skal hjælpe ham med at opklare det problem, han har med Windows 98. Morten fremhæver de vigtigste elementer i sin information *problemer* og *otteoghalvfems* med betoning og stigning til en høj tone, som Sune efter en kort pause (L9) reagerer på.

Sune kvitterer med nyhedskvitteringsmarkøren *Okay* (L10) og signalerer herved at informationen om Mortens problemer med computerprogrammet er ny og uventet og derfor vækker hans forundring. Partiklen har endvidere eliciterende intonation, hvorved Sune signalerer et ønske om en fortsættelse fra Morten. Denne implicitte opfordring får endvidere Sune til at virke deltagende og signalerer ydermere, at oplysningen er fortællerværdig. Efter nyhedskvitteringsmarkøren opstår en pause (L11), hvorefter Morten orienterer sig imod den projicerede fortsættelse og tilbyder en udspecificering af hans problem med Windows 98. Hans udspecificering tager form som en forklaring: *>Jeg syns ikk'< den kør så stabilt* (L12). Sune modtager turen med *Nej* (L13), der viser, at han har modtaget og forstået, hvori Mortens problem består.

I dette eksempel kan det altså observeres, hvorledes *okay*-partiklen med form som en nyhedskvitteringsmarkør udgør en tilfredsstillende og fuldstændig ytring ("adequate complete utterance") i kraft af, at den fungerer som en respons samtidig med, at den foranlediger en ny tur (Steensig 2001: 153). Sune bruger den nyhedsmarkerende version af *okay*-partiklen som respons på en

fremhævet information (L10), hvorved han sender et signal til Morten om, at hans oplysning er ny, uventet og fortælleleværdig. Med den eliciterende prosodi i partiklen udviser Sune endvidere fortsættelsesaccept, som Morten orienterer sig imod ved umiddelbart efter markøren at komme med en fortsættelse, der udspecificerer den nye information (L12). Vi skal i det følgende se endnu et eksempel på dette mønster.

Eksempel 5 adskiller sig fra eksempel 4 ved, at nyhedskvitteringsmarkøren responderer på information, der har gjort producenten opmærksom på, at hun er misinformeret. Situationen er den, at Elin er med til at planlægge en gammelelevfest og har ringet til Lina for at høre, om hun har telefonnumre på nogle af de klassekammerater, Elin ikke kan finde. Lina benytter imidlertid chancen til at høre om Elin i sin søgen har fået kontakt med deres fælles veninde Ida, som Lina i det foregående har fortalt, at hun forgæves har prøvet at komme i kontakt med:

(5) [ADK:02:L&E:7.30:gammelelevfest]

- 1 Lina: Har du fundet frem >fundet frem< til hende
 2 (0.4)
 3 Elin: Jamen hun de:t faktisk thende det står for
 4 det (0.5) så hun de:t thende der har fundet
 5 frem til mig egentlig
 6 (0.2)
 7 -> Lina: Ohkay?=
 8 Elin: =og så:e har jeg bare sagt at så ville
 9 jeg gerne stå for a-klassen (0.5) o[g så]
 10 Lina: [Ohh-]
 11 Elin: skal jeg så mødes med I:da og Linette her
 12 på ø:h på mandag og så ska' vi finde ud af
 13 (0.[3] (noget))
 14 Lina [Men hun bo]r jo ikk' det sam' sted Ida
 15 mere vel?

Sekvensen åbnes af Lina, der gerne vil vide, om det er lykkedes Elin at finde frem til Ida (L1), som Lina gerne vil i kontakt med. Elin opdager, at Lina er fejlinformeret i og med, at det er Ida, der har fundet Elin. Elin svarer derfor ikke direkte men indleder sin ytring med et *Jamen* (L3), der fungerer som et slags signal om, at Linas spørgsmål ikke er relevant (Steensig 2001: 214), og fortsætter *de:t*

faktisk *thende* *det står for det* (L3-4). Da denne oplysning underforstået besvarer Linas spørgsmål - nemlig at Elin har kontakt med Ida - stopper hun op. Ved dette potentielt overgangsrelevante sted opstår der dernæst en pause (L4), hvor Lina har mulighed for at respondere på Elins opklaringsforsøg. Der kommer dog ingen respons fra Lina, hvorfor Elin gør Linas misinformation eksplicit med fortsættelsen *så hun de:t thende der har fundet frem til mig egentlig* (L4-5). I denne ytring genbruger Elin elementer fra Linas indledende spørgsmål for at tydeliggøre på hvilket område, Lina er misinformeret. Elin siger først *hun* (L4) men laver derefter en fremadrettet reparation *de:t thende* (L4). Desuden benytter hun den samme verbale frase *har fundet frem* (L4-5), som Lina brugte i linje 1. Ydermere fremhæver hun kontrasten på sin egen og Linas viden ved at udtale det ene af de to vigtige elementer på et højt toneleje *thende* (L4) og det andet med stærkt betoning *mig* (L5). Korrigeringen af Lina nedtones dog til sidst i ytringen med *egentlig* (L5), der vidner om en orientering imod at opnå enighed i samtale (Pomerantz 1984: 65).

Efter Elin har gjort Lina opmærksom på hendes misinformation, opstår der en pause (L6), hvorefter Lina, der nu har forstået sammenhængen, ytrer nyhedskvitteringsmarkøren *Ohkay?* (L6). Med markøren signalerer Lina forundring over den nye og opklarende information, der ligeledes signalerer, at hun har oplevet et tilstandsskifte ("change-of-state") - hun er gået fra at være fejlinformeret til at være mere informeret (Heritage 1984: 312-315; Femø Nielsen 2000: 64). Med de prosodiske virkemidler på partiklen, elicerer Lina en fortsættelse, og Elin, der synes ivrig efter at få klarlagt hendes egen rolle i festplanlægningen, hæfter ("latched") fortsættelsen på Linas ytringspartikel med en forbinder *=og så: har jeg bare sagt at så ville jeg gerne stå for a-klassen* (L8-9). Med sin ytring fortsætter Elin således opklaringsarbejdet. Efter denne information opstår en pause (L9), hvorefter Elin igangsætter en beretning om de nærtstående festplaner. Linas forsinkede tilbagemelding på Elins information om, at hun blot skal stå for a-klassen, kommer derfor i overlap med Elins indledende konnektorer *og så* (L8). Linas respons lyder som endnu en nyhedskvitteringsmarkør *Ohh-* (L10), der dog hørligt afsnupes, så Elin kan fortsætte med sin fortælling *skal jeg så mødes med Ida og Linette her på ø:h på mandag og så ska' vi finde ud af (0.[3] (noget))* (L11-13). I den

lille turinterne pause i Linas ytring (L13) øjner Lina chancen til at intervenere. Hun har stadig ikke fået de informationer om Ida, som hun implicit spurgte efter i linje 1, og spørger nu ind til disse. Hun starter i overlap med Elins turinterne pause og objektet i Elins ytring *noget* (L13). Lina indleder med en kontrastmarkør [*Men hun bojr jo ikk' det sam' sted Ida mere vel?* (L14-15), der klarificerer, at hendes efterforskningsspørgsmål i linje 1 drejede sig om at skaffe oplysninger på Ida, hvilke Elin ikke har givet hende.

I eksempel 5 demonstreres det altså, hvorledes Lina, ved hjælp af nyhedskvitteringsmarkøren (L7), kan signalere forundring over fremhævet, ny og opklarende information (L3-5), der gør hende opmærksom på, hvordan hun tidligere var misinformeret. Ydermere kan det iagttages, hvorledes Elin modtager den eliciterende partikel som en opfordring til at fortsætte inden for emnet, hvorfor hun går videre med sit opklaringsarbejde (L8-9).

I eksempel 6, som i eksempel 4 og 5, orienterer modtageren sig straks imod nyhedskvitteringsmarkørens fortsættelsesaccept. Markøren adskiller sig fra ovenstående eksempel ved at respondere på et nærhedspar. Liss og barnebarnet Anita taler om en arbejdsweekend, som Liss og hendes mand netop har været på hos deres søn, Anitas onkel. Barnebarnet ved, at Liss' mand ikke bryder sig om at overnatte hos andre og spørger ind til, om det forholder sig anderledes, når de er hos onklen.

(6) [ADK:02:L&A2:arbejdsweekend]

- 1 Anita: *Hvordan* ka' har han gider jo *helst* heller
- 2 *ikk'* å so::ve ude ved *andre* m hvo *de::t* der
- 3 *ikk'* noget *der* med *der* eller hva' ·hnfh
- 4 (0.6)
- 5 Liss: *Nhhe::j* uha for vi *h[ar jo]* et *helt* øh
- 6 Anita: [Nå:::]
- 7 Liss: *værelse* for os *selv*
- 8 (0.1)
- 9 -> Anita: *Oka::y:=*
- 10 Liss: *=å* vi har *vores* egen' *døty:ner* med
- 11 Anita: Ja?

Anita indleder sit spørgsmål med den spørgende partikel *Hvordan* (L1), hvorefter hun laver erstattende reparatur ved at ændre *ka'* til

har (L1). Siden vender hun det initierede spørgsmål til en konstatering, *han gider jo helst heller ikk' å so::ve ude ved andre* (L1-2), der danner baggrund for det endelige spørgsmål *m hvo de::t der ikk' noget der med der eller hva' ·hnfh* (L2-3). Den efterfølgende mellemturspause er 0.6 sekunder lang (L4), hvilket kan tyde på, at Liss skal bruge tid til at modtage det noget knudret formulerede spørgsmål for at kunne svare. Liss svarer bekræftende med et voldsomt *Nhhe::j uha* (L5) på et pust og med forlænget lyd, der signalerer, at hendes mand overhovedet ikke har problemer med at sove hos onklen, og fortsætter straks med en forklaring herpå indledt af en forbinder *for vi har jo et helt øh værelse for os selv* (L5 og 7). Anita responderer på Liss' *Nhhe::j uha* med en kort og fuldendt tur i form af *Nå::ç* (L6), der dog kommer forsinket i forhold til det potentielt overgangsrelevante sted efter *uha* og lapper ind over Liss' forklaring. Anitas *nå*-partikel med jævnt stigende intonation signalerer, at Liss' voldsomme respons er uforventet, da hendes mand, som bekendt, foretrækker at sove hjemme. Liss understreger de vigtigste elementer med betoning på *helt øh værelse for os selv* (L5 og 7) i hendes forklaring på, hvorfor hendes mand befinder sig godt med at sove hos Anitas onkel.

Efter Liss' ytring opstår en pause (L8), hvorefter Anita forbavset kvitterer på informationen om de fornemme vilkår, der bydes Liss og hendes mand i form af *Oka::yç* (L9) med forlænget lyd og jævnt stigende intonation. Markøren signalerer endvidere, at Liss' information er en nyhed og synes at kommentere: "Det må jeg nok sige". Prosodien i partiklen elicerer en fortsættelse, og Liss påhæfter en uddybning af, hvorfor hende og hendes mand ikke lider nød, når de overnatter hos onklen indledt af en forbinder, *å vi har vores egen' døty:ner med* (L10). Liss' forvrænger i morskab ordet *døty:ner* og indikerer herved, at hendes fortsættelse stemmer overens med nyhedskvitteringsmarkørens budskab - nemlig det forbavsende og næsten morsomme i deres luksuriøse overnattingsforhold. Anita modtager ytringen, der indikerer at en opremsning ("listing") er i gang, med fortsættelsesacceptmarkøren ("continuer") *Ja?* (L11), der etablerer hende som lytter og signalerer, at Liss kan fortsætte.

I eksempel 6 kan det endnu engang observeres, hvordan nyhedskvitteringsmarkøren bruges som en bagudrettet respons på forbavsende og ny information, som informanten har fremhævet

(L5 og 7). Markøren placeres efter det først mulige afslutningspunkt efter *selv* (L7), der viser producentens præference for, at det budskab, partiklen sender, opstår hørligt udenfor overlap (L9). Med markørens eliciterende prosodi aktualiserer Anita Liss' information, der bringer hende ud i en fortsættelse af emnet om Liss og hendes mands luksuriøse overnatningsforhold hos Anitas onkel (L10).

I eksempel 7 følger nyhedskvitteringsmarkøren det ovenfor etablerede mønster men anvendes her til at modtage underholdende ny information. Lina og Elin taler om en fælles veninde, og Lina vil vide, om veninden stadig er kærester med *ham der den lidt °sjo:ve spøjse°*.

(7) [ADK:02:L&E:7.0:gammelelevfest]

- 1 Lina: Kommer hun ↑*stadigvæk sammen* med *ham der*
 2 *den lidt °sjo:ve spøjse°*
 3 .
 4 .((3 linjer udeladt))
 5 .
 6 Elin: *Nej* (0.4) Hun har *fundet en anden en* men
 7 os' en *sjo:ve spøjse* fhe [he he]ø::h >det jo
 8 Lina: [fhe:hæ]
 9 Elin: det jo< *kun* hvad ↓*Ninna* hun *siger* ikk'?
 10 (0.3) Altså han hun er *kærester* med *en*
 11 eller *anden* som sådan er *helt* vildt
 12 økofreak og de har *lige* været på *sådan* en
 13 *KULhydrat kur* å:::
 14 (0.2)
 15 -> Lina: O_h*ka*[y?æ
 16 Elin: [fhe Han *laver* alt muligt sådan *mærkelige*
 17 *ting*.

Lina refererer til venindens kæreste som *ham der den lidt °sjo:ve spøjse°* (L1-2) og tilkendegiver hermed sin mening om fyren. At hun udtaler *°sjo:ve spøjse°* i lav lydstyrke og dermed knapt så hørbart kan indikere, hvordan hun måske skammer sig over denne, en lidt negative, evaluering. Adjektivet *lidt* kan ydermere medvirke til at nedtone hendes holdning en smule. Elin svarer afkræftende med *Nej* (L6), og efter en kort pause i linje 6 tilbyder Elin sin opdaterede viden med *Hun har fundet en anden en* (L6) efterfulgt af en

evaluering, der genbruger Linas beskrivende ordvalg *men os' en sjov spøjs* (L6-7). Hermed udviser Elin vilje til at "aligne" med Lina i morsken omkring den tredje venindes kæreste (Pomerantz 1984: 64-65). Elins efterfølgende latter *£he he he* (L7) inviterer Lina til at grine med, hvilket hun gør i overlap med *£hø:h£* (L8). Hermed er der etableret en scene af morskab. Ved at henvise til en fjerde veninde *ø::h >det jo det jo< kun£ hvad ¶Ninna hun siger ikk?* (L7 og 9), der endvidere har et spørgende vedhæng, lægger Elin op til en fortsættelse af, hvad der gør den omtalte kæreste 'spøjs'. Efter det mulige afslutningspunkt efter *ikk?* (L9) opstår en kort pause, inden Elin fortsætter sin beretning (L10). Hun starter sin ytring med *Altså* og annoncerer hermed en eksplicitering af, hvad der gør venindens nye kæreste 'spøjs' og definerer altså hvilken retning hendes tur vil tage (Steensig 2001: 218). Derefter følger den nye information i form af en opremsning: *han hun er kærester med en eller anden som sådan er helt vildt økofreak*, og Elin fortsætter *og de har lige været på sådan en KULhydrat kur å:::* (L10-13). Elin signalerer, hvilken nyhed hun finder mest interessant ved at betone og øge lydstyrken på *KULhydrat kur* og efter hendes *å:::*, der signalerer, at hun har i sinde at fortsætte, opstår en pause (L14), hvor Lina kan evaluere på den fremhævede oplysning.

Lina modtager informationen med nyhedskvitteringsmarkøren *O£ka[y?£* udtalt med smilestemme (L15), der signalerer, at hun er blevet overrasket og underholdt af den nye information. Hermed viser hun desuden, at Elins beretning er fortælleleværdig. Nyhedskvitteringsmarkøren er udtalt på stigende intonation, hvilket elicerer en fortsættelse fra Elin. Hun skynder sig ind i denne og overlapper den sidste lyd på markøren med sin fortsatte beretning om, hvad der gør venindens kæreste 'spøjs': *£Han laver alt muligt sådan mærkelige ting£* (L16-17). Elin overtager smilestemmen fra Linas markør, der er med til at binde fortsættelsen sammen med Linas efterspørgsel.

I dette eksempel bruges nyhedskvitteringsmarkøren til at "aligne" med Elin, som med en forvarsling (L9) har lagt op til en morsom beretning. (L10-13). Elin fremhæver de vigtige og mest underholdende elementer i sin oplysning ved hjælp af prosodi (L13), og ved det først mulige overgangsrelevante sted herefter, efterfulgt af en kort pause (L14), falder markøren (L15). Dermed signalerer Lina, at oplysningen er ny og underholdende og viser desu-

den en orientering imod at placere partiklen udenfor overlap. Med partiklens eliciterende intonation beder Lina om en fortsættelse af beretningen. Denne tilbyder Elin ivrigt og kommer derfor til at overlappende Elins markør (L16). I dette eksempel bliver nyhedskvitteringsmarkøren igen brugt til at modtage fremhævet information, og til at elicitere en fortsættelse, der straks tilbydes. I eksempel 9 bliver det tydeligt, hvorledes producenten forventer en fortsættelse efter nyhedskvitteringsmarkøren. Da fortsættelsen udebliver, skabes der forvirring i de efterfølgende ture. Mønsteret i dette eksempel er således det samme som i eksempel 1 kapitel 2.

5.1.2 En nyhedskvitteringsmarkør med efterfølgende kommentar og forvirring som følge af en udebleven projiceret fortsættelse

Situationen i eksempel 8 er den samme som i eksempel 4 nemlig, at Morten har spurgt om lov til at låne computerprogrammet Windows 2000 af Sune. Vi kommer ind, hvor Sune er ved at berette om nogle problemer, han har haft med at indlæse netop dette program. Det bør bemærkes, at Sune er forkølet, hvorfor der forekommer ekstra mange næse- og halslyde:

(8) [ADK:02:M&S1:1.26:computer]

- 1 Sune : Øhm ↑jeg har så haft nogle problemer med å
- 2 indlæse 2000. Det var derfor jeg tog
- 3 otteoghalvfems °>faktisk<°.
- 4 (0.5)
- 5 Morten: Med at ↑ind[læse
- 6 Sune: [Jeg prøvede først ø:h. JA.
- 7 (0.7)
- 8 Sune: Jeg ka' ikk' *ø:h. Jeg ku' ikk' få formate
- 9 jeg ku' godt °formatere harddisken men jeg
- 10 ku' ikk'° ·hh (1.0) jeg ku' >ikk' rigtig<
- 11 få den til at bide. Den døde i
- 12 installationen.
- 13 (0.4)
- 14 -> Morten: Okay?
- 15 (0.3)
- 16 Sune: ·hnfh
- 17 (0.5)
- 18 Morten: Hm::;
- 19 Sune : gh Men ø:h

- 20 (0.1)
 21 Morten: Weird
 22 (0.2)
 23 Sune: Men jeg har t0 (.) forskellige
 24 (1.8)
 25 Morten: To forskellige

I linje 1-3 oplyser Sune om nogle problemer, han har haft med at indlæse computerprogrammet Windows 2000 begyndende med ytringen *Øhm t jeg har så haft nogle problemer med å indlæse 2000*. (L1-2), der leder over i en ny tur, hvor han forklarer, hvorfor han i stedet har installeret 1998-versionen (L2-3), Denne ytring efterfølges af en pause (L4), hvorefter Morten laver en reparaturinitiering ved at gentage den problemkilde, der har forbavset ham i Sunes første tur i form af et spørgsmål: *Med at t ind<læse* (L5). Ytringen udviser endvidere undren og skepsis. Mortens spørgsmål overlappes af Sune, der allerede er i gang med at eksplicite, hvori hans indlæsningsproblem bestod med *Jeg prøvede først* (L6). Han afbryder dog sin beretning for at reagere på og afvise Mortens undren med en betonet markør udtalt i høj lydstyrke: *JA*. Derefter opstår en forhandlingspause på 0.7 sekund (L7), hvor Sune, ved at tilbageholde fortsættelsen af sin ytring, måske afventer signal fra Morten om, hvorvidt han nu er afklaret, eller om han har yderligere indvendinger. Morten undlader imidlertid at respondere på Sunes *JA*, hvilket indikerer fortsættelsesaccept. Derefter indleder Sune endnu en uddybelse af sit indlæsningsproblem. Det volder ham imidlertid lidt problemer at formulere, hvad indlæsningsproblemet indebærer, hvilket han signalerer ved en tøve-markør (L8) og selv-reparatur ("self-repair") i form af en serie omstartere: *Jeg ka' ikk'... ku' ikk' få formate... jeg ku' godt °formatere ... men ku' ikk'°* (L8-10) (Steensig 2001: 168, 177-194). Disse formuleringsproblemer kan skyldes, at han måtte afbryde sin første forklaring (L6), for at reagere på Mortens reparaturinitiering (L5). Sunes *jeg ku' >ikk' rigtig< få den til at bide. Den døde i installationen*. (L9-12) kan endvidere ses som en slags reparatur, hvor Sune uddyber slangudtrykket *bide* med den alternative, omend ligeså slangprægede, formulering *Den døde i installationen*. Med gentagelsen og betoningen på *døde* signalerer Sune ydermere, hvilken information han finder vigtigst i sin forklaringe. Gentagelsen indikerer desuden

afslutning i kraft af, at Sune hermed har ytret den del af informationen, han ønsker Morten skal forholde sig til.

Morten, der forbavsedes over Sunes indlæsningsproblem i linje 5, udviser atter forundring, men denne gang rettet mod det nu ekspliciterede problem, at computerprogrammet stoppede af sig selv under installationen. Denne tilstand viser han med nyhedskvitteringsmarkøren *Okay?* (L14), der endvidere giver tegn om, at informationen er ny og forbavsende for Morten. Med markøren signalerer Sune desuden et ønske om mere information angående det "døde" computerprogram. Efter markøren opstår en forhandlingspause på ca. 1 sekund (L15-17), som kun afbrydes af Sunes snøften (L16). Denne lange pause vidner om tvivl om samtaleens videre forløb. Morten har, med den eliciterende nyhedskvitteringsmarkør, bedt om en fortsættelse, så han fortsætter med at evaluere på sin forbavelse. Han kommer med et *Hm:::* (L18), der vidner om eftertænksomhed og stadig forundring. I linje 19 indleder Sune et "trail off", signaleret ved tøvemarkøren *gh Men ø:h* og den efterfølgende pause (L20). Herefter udtrykker Morten eksplicit den stadige forundring over, at computerprogrammet døde i installationen, som han signalerede med sit nonleksikale *Hm:::* (L18), i form af et *Weird* ('underligt') (L21). Hermed sender han atter turen tilbage til Morten. Efter en kort pause (L22) tager Sune turen igen. Han indleder med konnektoren *Men* (L23). Retrospektivt ligner Sunes ytring derfor et forsøg på atter at initiere den tur, han tilsyneladende begyndte i linje 19, men som Morten tolkede som et "trail off". Sune indleder en ny sekvens relateret til en forudgående aktivitet. Han informerer Morten om, at han har to udgaver af det program, som Morten tidligere har anmodet om at låne, med *jeg har tO (.) forskellige* (L23). Efterfølgende opstår en lang pause på 1.8 sekunder (L24), der signalerer Mortens forvirring, hvilken han udtrykker i L25 ved at gentage problemkilden fra Sunes ytring: *To forskellige* (L25). Morten kan formentlig ikke relatere Sunes tur til den igangværende sekvens, eftersom han har forventet en fortsættelse af emnet om indlæsningsvanskelighederne, siden han ytrede den eliciterende nyhedskvitteringsmarkør (L14). Sune synes ligeledes orienteret imod, at det pludselige skift kan skabe komplikationer, idet han afventende stopper op (L23).

Udfra dette eksempel kan man altså se, at den bagudrettede nyhedskvitteringsmarkør anvendes til at respondere på forun-

dringsværdig og fremhævet information (L11-12). Markøren er dog også sekventielt implikativ, og Morten har med markøren eliceret en fortsættelse. Imens han venter på denne, evaluerer han på sin forundring, der ydermere sender turen tilbage til Sune (L18 og 21). Den meget lange forhandlingspause på 1.8. sekunder (L24) der opstår efter Sunes indledning af en ny sekvens (L23) samt Mortens forvirrede reparaturinitiering (L25) underbygger, at Morten, med nyhedskvitteringsmarkøren og de mange kommentarer til Sunes installationsproblemer, har forventet en fortsættelse indenfor samme sekvens. Det ser endvidere ud til, at Sune er klar over, hvorledes han skuffer Mortens forventninger, idet han stopper op efter sin indledning af den nye sekvens. Sune venter formentlig på, at Morten skal genfinde orienteringen efter skiftet. Den markerede¹⁰ overgang fra nyhedskvitteringsmarkøren til en ny sekvens demonstrerer altså, hvorledes markøren opbygger nogle forventninger hos både bruger og modtager.

5.1.3 Opsamling på 0(↑)kay(?) - en nyhedskvitteringsmarkør med fortsættelsesaccept

I de ovenstående eksempler er det således demonstreret, at der er sekventielle og funktionelle regelmæssigheder forbundet med brugen af *okay*-partiklen med form som en nyhedskvitteringsmarkør. Markøren med betonet andenstavelse og stigende intonation bruges altså som en selvstændig tur til at markere, hvorledes producenten har modtaget ny og ofte uventet information. Den udtrykker forbavselse eller forundring og bliver reserveret til det overgangsrelevante sted lige efter det vigtige nyhedselement i informationen, som informanten typisk fremhæver ved hjælp af prosodi (Eks. 4, 5, 6 og 7) eller udspecificering (Eks. 1 og 8). At producenten tilbageholder nyhedskvitteringsmarkøren til efter et muligt afslutningspunkt og en pause, vidner om en præference fra brugerens side om, at partiklen kommer udenfor overlap. Produ-

¹⁰ I konversationsanalysen findes et koncept, der involverer en præferenceorganisation, dvs. samtalepartnerne foretrækker et bestemt handlingsmønster frem for et andet i bestemte sammenhænge. "Præference" refererer ikke til individernes foretrukne ønsker, men til de samtalemønstre man oftest finder hos sprogbrugerne rent strukturelt. "Præference" svarer nogenlunde til det lingvistiske begreb "umarkeret" og "dispræference" til "markeret". Markerede handlingsmønstre er typisk mere komplekse end de umarkerede. Hvis en umarkeret eller præfereret handling udebliver, vil denne ofte kunne ses som mærkbart fraværende i de omkringstående strukturer (Levinson 1983: 307, Sacks 1987, Steensig 2001: 21).

centen ønsker med andre ord, at markørens budskab skal være hørbart. Partiklen har endvidere spørgende intonation, der elicerer en fortsættelse fra informantens side, og udtrykker ligeledes producentens interesse i nyheden. Herved aktualiseres nyheden som fortælleleværdig. Denne aktualisering kan endvidere forstærkes ved, at partikelproducenten evaluerer på forbavelsen i form af en kommentar eller en vurdering (Eks. 1 og 8).

5.2 † Ohkay - En potentiel skiftemarkør med emneskift, aktivitetsskift eller genoptagning af en tidligere aktivitet til følge.

Den potentielle skiftemarkør har, med betonet førstestavelse og et fald i intonationen fra den høje tone på førstestavelen og ned til det jævne på andenstavelsen, afsluttende intonation (Ladefoged 2001: 22, Local 1996: 43, Steensig 2001: 115). I de følgende eksempler skal vi se, hvorledes markøren anvendes til at respondere på information, der eventuelt er formodet eller spørgsmålseliciteret. I mine data placeres markøren efter et muligt afslutningspunkt og en efterfølgende pause, hvilket vidner om, at markøren bærer et budskab, som producenten forsøger at placere hørligt uden for overlap. Markøren benyttes, når partikelproducenten vurderer, at den anden taler er ved at nå til en afrunding, hvilket signaleres ved hjælp af prosodi eller tilbagevenden til et element i talerens indledende ytring. Ydermere signalerer brugeren, at det igangværende emne er udtømt for hendes vedkommende, hvorfor hun er parat til et emneskift, et aktivitetsskift, eller til at genoptage en egentlig handling, der er sat i venteposition. Modtageren orienterer sig imod dette skift i form af en accept eller et afslag af forslaget om skiftet. Accepten kan gives ved at introducere et nyt emne eller ved at give plads til, at producenten kan initiere det ønskede skift. Afvisningen kan derimod ske ved, at modtageren fortsætter indenfor samme emne. Markøren udgør derved et økonomisk middel til at lukke en sekvens og åbne en ny. I de følgende 4 eksempler vil de ovennævnte regelmæssigheder omkring den potentielle skiftemarkør blive demonstreret.

5.2.1 En potentiel skiftemarkør med efterfølgende kommentar og aktivitetsskift til følge. Sekvensskiftet indledes af markørproducenten

I eksempel 9 skal vi se, hvordan den potentielle skiftemarkør efterfølges af et sekvensskift indledt af producenten selv. Eksemplet indeholder to *okay*-partikler, og markøren af interesse findes i linje 14. Omstændighederne i eksempel 9 er således, at Morten har lånt Anita en dansk statistikbog som supplement til den engelske udgave, hun er ved at læse. Nu forhører han sig, om bogen har været til hjælp:

(9) [ADK:02:M&A:9.50:skole]

- 1 Morten: >Har du fået< brug for din statitstikbog?
 2 Anita: ·mtl Jeg har i hvert fald set en oversigt
 3 hvor de tingene blev forklaret på dansk og
 4 det var< virkelig en stor hjælp.
 5 (0.2)
 6 Morten: Okay?=
 7 Anita: =Men jeg ka' ikk helt se om de:t de samme
 8 ø:h (0.6) de samme >hva ka' man sige<
 9 mettoder der bli'r brugt.
 .
 . ((ca. 4 linjer udeladt))
 .
 10 Anita: Men altså *kh* nogle af hovedbegreberne er
 11 forklaret nemmere og alle de der le:de
 12 tehhgn er forklaret på dansk >og sådan
 13 noget< de:t virkelig en hjælp syns jeg.
 14 -> Morten: thokay (0.3) nå:men det jo det jo fedt nok
 15 så=
 16 Anita: =Ja?
 17 (0.7)
 18 Morten: °men° Jeg har >sådan set< en lille bøn til
 19 dig

Morten indleder sekvensen med at spørge om den bog, han har lånt Anita, har været behjælpelig (L1). Anita indleder sit svar, som skal vise sig at blive starten på en længere udredning med ·*mtl Jeg har i hvert fald set en oversigt hvor de tingene blev forklaret på dansk* (L2-3). Anitas svar er ikke udelukkende positivt indikeret af *i hvert fald*, der signalerer, at hun ikke har fået meget ud af bogen. Hun reparerer dog med *og det var< virkelig en stor hjælp*. (L3-4) med betoning på *virkelig*, der vidner om, at bogen ikke har været helt overflødig. Herefter opstår der en pause (L5), hvor Morten kan

komme med en respons, og han ytrer nyhedskvitteringsmarkøren *Okay?* (L6). Denne partikel responderer på det uforventede i Anitas svar om, at bogen ikke har været til megen assistance, og partiklens spørgende intonation signalerer, at Morten ønsker en fortsættelse fra Anitas side. Anita påhæfter derefter den efterspurgte fortsættelse på markøren. Hun indleder med en kontrastmarkør, der kontrasterer ytringen i forhold til det forudgående *=Men jeg ka' ikk helt se om de:t de samme ø:h (0.6) de samme >hva ka' man sige< me tto der bli'r brugt.* (L7-9). Med denne ytring ekspliciterer Anita hvilke aspekter, der gør, at hun ikke finder bogen særligt bevendt, og forsøger derved at imødegå den forbavselse, som Morten gav udtryk for i linje 6. Tøvemarkøren, den længere turinterne pause og den fremadrettede reparatur i ytringen signalerer, hvorledes den negative evaluering volder Anita problemer, eftersom hun formentlig er interesseret i at virke taknemmelig over, at Morten har lånt hende bogen.

I linje 10 vender Anita tilbage til en positiv evaluering af bogen som hjælpemiddel, indledt med en forbinder: *Men altså kh nogle af hovedbegreberne er forklaret nemmere og alle de der le:de tehghn er forklaret på dansk >og sådan noget<* (L10-13). Med denne opremsning genoptager Anita reparationen af hendes indledende indikation om, at Mortens bog ikke har været til megen hjælp (L2-3). Anitas tilbagevenden til en positiv evaluering og den leksikale genanvendelse fra linje 4, *de:t virkelig en hjælp syns jeg* (L13), binder ytringen sammen med hendes indledende tur i linje 2 og 4 og kan således virke som et forsøg på opsamling og dermed afrunding. Morten indikerer en opfattelse af, at Anita er ved at runde af og kvitterer med den potentielle skiftemarkør *tOhkay* (L14), med betonet førstestavelse og afsluttende intonation. Morten giver hermed et tegn til Anita om, at hendes informationer har besvaret hans spørgsmål fra linje 1, og spørger ikke igen. Han er klar til at bevæge sig videre til en anden aktivitet. Herefter opstår en kort pause (L14), hvorefter Morten laver en turudvidelse. Han producerer en opsamlende evaluering på Anitas besvarelse *nå:men det jo det jo fedt nok så* (L14-15), der underbygger, at det overordnede er lukkerelevant (Femø Nielsen 2000: 58). *Nå* signalerer, at Morten har modtaget Anitas besvarelse, og *men* binder kommentaren sammen med de ovenstående ture. Kommentaren er nedtonet med adverbiet *nok*, der viser, at Morten har forstået Anitas ambi-

valens med hensyn til bogens behjælpelighed, mens så synes at indikere: "hvis det ikke kan være anderledes". Anita samtykker med en glottaliseret udgave af acceptmarkøren *Ja?* (L16), der ikke projicerer en fortsættelse. Den efterfølgende forhandlingspause på 0.7 sekunder (L17) lader pladsen fri til, at Anita kan afvise forslaget om et emneskifte eller tilføje en kommentar til Mortens evaluering. Da en sådan respons ikke kommer, indleder Morten det ønskede skifte. Han indleder sin ytring med forbinderen *men* (L18), der her skaber en overgang fra det tidligere emne til det nye. Forbinderen er udtalt i lav lydstyrke, hvorfor den ikke virker kontrasterende i forhold til de forudgående ture. Derefter projicerer han en forespørgsel med en forberedende ytring *Jeg har >sådan set< en lille bøn til dig* (L18-19), og en ny aktivitet er i gang.

Den potentielle skiftemarkør i eksempel 9 benyttes som respons på et nærhedspar initieret af Morten (L1) med signal om et snarligt sekvensskifte. Morten accepterer Anitas besvarelse af hans spørgsmål og vurderer, at emnet er klar til afslutning. Markøren udtales med afsluttende intonation, hvormed Morten indikerer en parathed til et aktivitetsskifte. Markørens budskab understøttes endvidere af Mortens opsamlende evaluering (L14-15). Umiddelbart efter partiklen og den relaterede kommentar opstår en pause (L17), hvori Anita kan acceptere eller afvise emneskiftet. I dette eksempel anerkender Anita skiftet ved ikke at fortsætte sin beretning (L16-17). Morten indleder derefter en ny aktivitet (L18-19). Markøren medvirker således til, at overgangen fra en aktivitet til en ny sker hurtigt og problemfrit. I det næste eksempel forekommer den potentielle skiftemarkør ligeledes efter et nærhedspar indledt af markørproducenten med signal om et ønske fra producenten om et skifte. Eksemplet adskiller sig dog fra eksempel 9 ved, at det er markørmodtageren, der tager teten og genoptager en aktivitet fra en foregående sekvens.

5.2.2 En potentiel skiftemarkør med andeninitieret aktivitetsskift til følge. Markørmodtageren genoptager en aktivitet fra de forudgående sekvenser.

Situationen i eksempel 10 er den samme som i eksempel 2 nemlig, at Simons far har været på fisketur i udlandet. I de foregående sekvenser har Simon spurgt, hvornår hans far ventes hjemme, hvilket Liv endnu ikke har svaret på, da vi kommer ind. I stedet har hun

foreslået Simon at ringe til sin far på biltelefonen, men Simon har ikke glemt sit spørgsmål, som han derfor gentager:

(10) [ADK:02:L&S:fisketur]

- 1 Simon: >nahmen< hvornår kommer han hjem?
- 2 (0.6)
- 3 Liv: jam:: ø:h hva' er klokken nu? =
- 4 Simon: =Den e::*::r o:tte
- 5 (0.4)
- 6 Liv: †Ja::; (0.2) >han er ikk'< hjem:: fø:e:r mm
- 7 (0.2) °halv ti kvart i ti°
- 8 (0.3)
- 9 -> Simon: †Ohkay
- 10 (.)
- 11 Liv: >†Jeg syns< du ska' prø:ve å ringe °til
- 12 ham°
- 13 Simon: Ja? men jeg prøver å †ringe på
- 14 †bilen.

Simons gentagelse af spørgsmålet indledes med >nahmen< (L1), der både forholder sig til den forudgående tur i form af *nah* (*nå*), men som også viser, at den efterfølgende ytring er kontrasterende. Kontrasten i dette tilfælde skyldes, at Liv endnu ikke har svaret på Simons spørgsmål, som han derfor repeterer: *hvornår kommer han hjem?* (L1). Spørgsmålet leder over i en pause (L2), der giver Liv plads til at overveje spørgsmålet. Hun indleder tøvende sin ytring med *jam:: ø:h* (L3), der signalerer, at hun overvejer spørgsmålet. Derefter indleder hun en sidesekvens for at få den information, der skal hjælpe hende til at besvare Simons spørgsmål *hva' er klokken nu?* (L3), der projicerer et svar fra Simon. Han oplyser om det efterspurgte med *Den e::*::r o:tte* (L4). Den lange vokal i verbet kan skyldes, at Simon ser på sit ur. Derefter opstår endnu en pause, hvor Liv kan komme med det svar, som Simons indledende spørgsmål projicerede. Liv overvejer imidlertid stadig spørgsmålet om faderens hjemkomsttidspunkt, hvilket indikeres af den langtrukne partikel *†Ja::;* og den efterfølgende turinterne pause på 0.2 sekunder (L6), hvormed hun indleder sin ytring. Hendes besvarelse får form som en vurdering, da hun fortsætter med >han er ikk'< *hjem:: fø:e:r mm* (0.2) °halv ti kvart i ti° (L17-18). At Liv ikke kan give et præcist svar, markeres af de forlængede lyde i både *hjem::*

og *fø:e:r*, en tøvemarkør *mm*, og en turintern pause. At det cirka klokkeslæt, der udgør hendes svar til Simon, er udtalt i lav lydstyrke, signalerer, at turen er ved at være afsluttet (Steensig 2001: 132).

Efter en kort pause (L8) responderer Simon på Livs besvarelse. Han kvitterer med en potentiel skiftemarkør *↑Ohkay* (L9) med afsluttende intonation. Med markøren udtrykker Simon, at han har modtaget og samtidig accepterer Livs besvarelse som tilfredsstillende og viser forståelse for hendes tidligere forslag om, at han skal ringe til faderen på bilen, da denne først ventes hjemme sent. Der går da også kun 0.1 (L10) sekund, før Liv vender tilbage til det forslag, hun stillede umiddelbart før denne sekvens *>↑Jeg synes< du ska' prø:ve å ringe °til ham°* (L11-12). Liv accepterer derved implicit Simons signal om, at han har modtaget hendes besvarelse, som han således kan bruge til at danne sin egen mening om, hvorvidt han skal ringe til bilen eller ej, hvorfor han genoptager den tidligere aktivitet i form af en gentagelse af forslaget. Simon responderer ufortrødent med en accept af Livs forslag med *Ja?* (L13) og et tilsagn om en opfølgning *men jeg prøver å ↑ringe på ↓bilen*. (L13-14), som er en konsekvens af faderens sene returneringstidspunkt.

Den potentielle skiftemarkør forekommer altså som respons på et nærhedsspar indledt af Simon selv (L1), hvorfor den nye information i svaret ikke er uventet. Partiklen optræder endvidere på et muligt afslutningspunkt, som Simon vurderer på baggrund af den lave lydstyrke, som de sidste elementer i Livs besvarelse er udtalt med (L6-7). Ved hjælp af *okay*-partiklen med faldende intonation accepterer han Livs besvarelse som komplet nok til, at han kan danne sin mening om at ringe til faderens bil. Liv accepterer budskabet i Simons potentielle skiftemarkør og vender tilbage med et forslag fra den forudgående sekvens (L11-12). Endnu engang skaber markøren en glidende overgang mellem to forskellige, i dette tilfælde dog relaterede, aktiviteter, idet modtageren orienterer sig imod partikelproducentens budskab. I eksempel 11 nedenfor vil jeg vise, hvordan den potentielle skiftemarkør bruges

til at afslutte en sidesekvens ("insertion sequence")¹¹ og dermed give plads til den egentlige handling.

5.2.3. En potentiel skiftemarkør med afslutning af en sidesekvens til følge. Modtageren skifter til den egentlige handling i en tilbud-accept-udbydelse-sekvens.

I eksempel 11 er situationen den samme som i eksempel 5 og 7. Elin søger efter gamle klassekammerater i forbindelse med en gamlelevfest og har ringet til Lina for at høre, om hun har telefonnumre på nogle af de klassekammerater, Elin ikke har kunnet lokalisere. Umiddelbart forud for eksemplet har Elin spurgt om nummeret på en klassekammerat, som hun ved er flyttet fra den gamle adresse, men Lina har kun det gamle nummer og tilbyder derfor nummeret på klassekammeratens mor, da vi kommer ind:

(11) [ADK:02:L&E:7.0:gammelelevfest]

- 1 Lina: Ellers så::e (0.7) har jeg Elles altså
- 2 hendes mors.
- 3 (0.2)
- 4 Elin: ↑J_a
- 5 (0.4)
- 6 Lina: Ø:h men okay det så >godt nok< også Men
- 7 altså je-je-jeg ved >ihvertfald at< Else
- 8 stadigvæk bor i ↑Skanderborg så jeg går ud
- 9 fra hun sikkert har taget det samme nummer
- 10 med sig
- 11 (0.2)
- 12 Elin: J[a
- 13 Lina: [men hun er i hvert fald flyttet
- 14 (0.3)
- 15 -> Elin: ↑Oh_k[ay
- 16 Lina: [deroppefra men altså lde:t e(hhhh)r_l
- 17 (0.4) syvoghalvfems [elv]e
- 18 Elin: [je?]
- 19 jaer
- 20 Lina: tredive

¹¹ 'Sidesekvenser' ("insertion sequences") gør ikke den projicerede respons mindre relevant, men sætter den blot i venteposition, mens de responser, den skaber, afvikles. Sideaktiviteter er derfor begrænsede til at udrede disse tilbagemeldinger. (Levinson 1983: 304-305 og 345-346).

Linas oplysning *Ellers så::e (0.7) har jeg Elses* (L1) fungerer som et tilbud til Elin om, at hun som alternativ til det forældede nummer Lina har på veninden, kan få Elses telefonnummer. Lina kommer i tanke om, at Elin ikke deler Linas viden og skynder sig at uddybe, at Else er venindens mor: *altså hendes mors.* (L1). At tilbudet er et alternativ, signaleres ved det indledende *Ellers*. Den lange lyd på *så::e* samt den turinterne pause (L1) inden tilbuddet opstår antageligt fordi Lina leder i sin telefonbog. Efter tilbuddet opstår en kort pause (L3), inden Elin accepterer informationen med fortsættelsesacceptmarkøren *Ja* (L4), der, med sin udtale på en høj tone, endvidere har spørgende prosodi, hvorved Elin signalerer, at hun gerne vil have det tilbudte nummer. Derefter opstår en pause (L5), hvor Lina kan komme med nummeret. Hun indleder dog sin næste ytring med en tøvemærkør *Ø:h* (L6) samt kontrastmarkøren *men* (L6), der signalerer, at Lina ikke har tænkt sig at tilbyde nummeret med det samme.

Lina indleder i stedet en sideaktivitet, der sår tvivl om relevansen af hendes tilbud. Med skiftemærkøren (L6) og den efterfølgende begyndende konstatering det så *>godt nok< også* (L6), som hun ikke færdiggør, virker det som om Lina reagerer på en indre dialog, hun har haft. Hun er nået til erkendelsen af, at det nummer hun har på Else *>godt nok< også*, ligesom nummeret på veninden, er fra det sted, hvor Else boede tidligere. Hun antyder sin erkendelse i næste ytring indledt af en kontrastmarkør *Men altså je-je-jeg ved >ihvertfald at< Else stadigvæk bor i Skanderborg* (L6-8), hvor hun med *ihvertfald*, det betonedede verbum *bor* samt betoningen på stedsangivelsen *Skanderborg* antyder, hvad hun mente i linje 6 - nemlig at venindens mor også er flyttet. I linje 8-10 tilbyder Lina dog en hypotese *så jeg-går ud fra hun sikkert har taget det samme nummer med sig*, der alligevel gør det relevant for Lina at tilbyde Elin nummeret på Else, fordi Lina vurderer, at det nummer hun har på Else, stadig kan bruges. Efter en kort pause (L11) kvitterer Elin med en fortsættelsesacceptmarkør ("continuer") *Ja* (L12), der endvidere accepterer hypotesen. Lina overlapper dog denne accept for eksplicit at udtrykke, hvad hun kun har antydnet i sidesekvensen nemlig, at Else er flyttet, siden Lina fik hendes nummer: *men hun er i hvert fald flyttet* (L13). Med *i hvert fald* laver Lina en konstatering, der kan indikere, at hun er ved at være færdig med sin udredning og derved signalere afrunding.

Efter Linas ytring opstår et muligt afslutningspunkt (L14), hvorefter Elin responderer med den potentielle skiftemærkør *Ohkay* (L15),

der, med afsluttende intonation, vidner om, at hun har modtaget tilstrækkelig argumentation og derfor er klar til at lukke sidesekvensen og vende tilbage til sidste del af den egentlige aktivitet (tilbud-accept-udbud) og modtage nummeret. Lina overlapper dog den sidste stavelse i Elins potentielle skiftemarkør med det sidste element fra hendes tidligere tur, der tilsyneladende ikke er afsluttet, og ytrer *deroppefra* (L16). Derefter ændrer Lina retning og vender tilbage til den egentlige handling, som Elin spurgte efter med den potentielle skiftemarkør. Hun fortsætter med konnektoren *men* og tilbagespolingsmarkøren *altså* (L16), der forbinder ytringen til hendes tilbud i linie 1-2 ved at antyde "bortset fra det der er oplyst i denne sidesekvens". Lina fortsætter med smilestemme *£de:t e(hhhh)r£* (L16) og synes herved at undskylde for det lange indskud, inden hun leverer nummeret. Den turinterne pause i linje 17 vidner om, at Lina orienterer sig i sin telefonbog inden nummeret tilbydes og accepteres i resten af sekvensen (L17-20).

I dette eksempel bruges den potentielle skiftemarkør med afsluttende intonation til at lukke en sideaktivitet (L15), som Elin vurderer afslutningsklar på grund af Linas konstaterende bemærkning (L13). Lina afviser umiddelbart forslaget om et skifte, da hendes ytring ikke er afsluttet (L16). Efter hendes turudvidelse griner hun dog undskyldende (L12) og samarbejder derefter ved at vende tilbage til den egentlige handling (L16-17 og 20). Lina har altså modtaget det budskab, som Elin sendte med den potentielle skiftemarkør. På trods af at overgangen mellem sidesekvensen og den egentlige handling ikke forløber helt glat, er markøren stadig et økonomisk middel til at komme videre i samtalen. At den potentielle skiftemarkør er et effektivt middel til at afslutte en sideaktivitet, skal vi se to eksempler på i det næste uddrag. Eksempel 12 indeholder to potentielle skiftemarkører, der begge markerer et skift i samtalen.

5.2.4. To potentielle skiftemarkører: Et præ-tilbud afvises og forsøges lukket af den potentielle udbyder med den potentielle skiftemarkør. Modtageren af præ-tilbuddet ændrer mening, og skifter til en accept af tilbuddet. Den potentielle udbyder lukker acceptdelen med endnu en potentiel skiftemarkør og leverer sit tilbud.

Tidligere i den samtale, vi nu skal se et uddrag fra, har Lina bedt Elin om at få en fælles veninde til at ringe til hende. Vi kommer ind, da Elin spørger Lina, om hun har en e-mailadresse. Dette spørgsmål for-

bereder et tilbud ("pre-offer")¹² til Lina om ydermere at få venindens internetadresse. Først afviser Lina det projicerede tilbud men vender siden sin afvisning til accept. Linas holdningsskift optræder efter den første markør, mens den anden leder over i den egentlige handling:

(12) [ADK:02:L&E:7.30:gammelelevfest]

- 1 Elin: Har du te:mail egentlig
- 2 (0.2)
- 3 Lina: Ja jeg har så men det bar'
- 4 ik[ke (så tit jeg checker) den fordi]
- 5 Elin: [Du bruger den ikke så tit]
- 6 Lina: at den er de:t på skolen
- 7 (0.3)
- 8 -> Elin: tOhkay
- 9 (0.2)
- 10 Lina: Altså jeg SKAL checke den på grund af flf
- 11 (0.4)
- 12 Elin: [Ja?er
- 13 Lina: [men ø:h nu har jeg så været i praktik
- 14 derned på psykiatrisk og så har jeg ikk
- 15 været på skolen nogen da:ge her så
- 16 Elin: Nej
- 17 Lina: Men *altså *jeg *vi kommer tilbage på
- 18 sko:len mandag
- 19 (0.1)
- 20 -> Elin: tOhkay (0.5) fordi så >ku' jeg jo også<
- 21 maile dig hendes email adresse.

Umiddelbart efter Elins forberedende ytring *Har du t_e:mail egentlig* (L1), får hun tilbagemeldingen i form af en bekræftelse *J_a jeg har så* (L3), der accepterer, at Elin kan fremsætte sit tilbud. Lina ændrer dog hurtigt dette signal med en fortsættelse, indledt af en kontrastmarkør, *men det bar' ikke (så tit jeg checker) den* (L3-4), som kontrasterer med den netop udtalte tilladelse. Hun afviser indirekte relevansen af Elins varslede tilbud vedrørende e-mails, eftersom hun ikke læser sine særligt ofte. Elin bliver opmærksom, på at en afvisning er på vej allerede, da Lina ytrer *ikke* (L4) og udviser forståelse ved et forsøg på, i overlap, at konstruere Linas ytringen i fællesskab med hende ("co-

¹² En forberedende ytring er en meta-ytring, der ikke blot projicerer, at der skal komme en bestemt aktivitet, men at der vil komme noget, som leder frem til denne aktivitet (se Levinson 1983: 349-356, Steensig 2001: 173-174).

construction") (L5). Linas implicitte afvisning i linje 3 og 4 efterfølges af en begrundelse for, hvorfor hun ikke læser sine mails, med ytringen *fordi at den er de:t på skolen* (L4 og 6). Efter det potentielle overgangsrelevante sted efter *skolen* opstår en pause (L7), hvor Elin får plads til en reaktion. Hun viser, at Lina har besvaret hendes indledende forespørgsel (L1), der ligeledes har tilført hende nok information til at forstå, at det projicerede tilbud ikke længere er relevant, med den potentielle skiftemarkør *†Ohkay* (L8) med afsluttende intonation. Hermed forsøger Elin at afslutte den sidesekvens, som hun selv har initieret med sin forberedende ytring.

Efter markøren beslutter Lina sig dog for, at hun alligevel gerne vil høre tilbuddet og bevæger sig straks ud af Elins forslag om et skift. Hermed fortsætter hun sideaktiviteten og indleder fortsættelsen med *Altså* (L10), der dikterer at den efterfølgende ytring er relateret til Linas foregående oplysning om, at hun ikke checker e-mails ofte. Hun ytrer: *jeg SKAL checke den på grund af flf* (L10). Hun udtaler det deontisk brugte modale verbum *SKAL* i høj lydstyrke og oplyser herved både, at hun har en forpligtelse over for organisationen FLF til at læse sine mails, men også at hun har et ambivalent forhold til det at læse mails, som hun kun gør af forpligtelse. Lina modtager informationen med fortsættelsesacceptmarkøren *Ja?er* (L12), hvorefter Lina indleder endnu en forklaring på hvorfor hun ikke checker mail særligt ofte: *men ø:h nu har jeg så været i praktik derned på psykiatrisk og så har jeg ikk været på skolen nogen da:ge her så* (L13-15). Denne forklaring er nedtonet i forhold til den mere permanente besked, hun gav i linje 4 og 6, og den nye information i ytringen, om at det kun er på grund af et praktikophold, hun ikke læser sine mails, indikerer, at Elins varslede tilbud alligevel er relevant. Elin responderer med *Nej* (L16), der viser, at hun forstår, og partiklen fungerer samtidig som fortsættelsesaccept. Herefter fortsætter Lina sin tilbagetrækning af afvisningen indledt af en kontrastmarkør og en tilbagespolingspartikel: *Men *altså *jeg *vi kommer tilbage på sko:len mandag*. Denne ytring synes at indikere, at hun atter vil læse e-mails fra mandag. At Lina vender tilbage til at tale om 'skolen', som hun bragte op i sin første tur (L6) synes at vise, at hun er ved at runde af.

Efter det mulige afslutningspunkt mandag responderer Elin derfor igen med den mulige skiftemarkør *†Ohkay* (L20) og signalerer herved, at hun har modtaget det ændrede budskabet i Linas ytring og nu er klar til at forlade sidesekvensen og komme med sit tilbud. In-

den Elin fremsætter dette, opstår der en pause (L20), hvor Lina kan afvise eller udvise accept af fremsættelsen af det projicerede tilbud. Ved ikke at tale indikerer Lina en parathed til at høre tilbuddet, som Elin fremfører: *fordi så >ku' jeg jo også< maile dig hendes email adresse.* (L20-21).

I dette eksempel bliver den potentielle skiftemarkør første gang forsøgt brugt til at afslutte den sidesekvens, der gør Elins varslede tilbud irrelevant (L8). Lina beslutter sig dog for at vende afvisningen til accept og skynder sig ud af den varslede afslutning (L10). Da Elin har modtaget nok information til at forstå Linas nye budskab, ytrer hun igen en potentiel afslutningsmarkør (L20), der denne gang får lov til at udføre sin mission. Den afslutter sidesekvensen og leder samtalen over i det varslede tilbud (L20-21).

Jeg har ovenfor vist eksempler på nogle regelmæssigheder omkring brugen af den potentielle skiftemarkør med betonet førstestavelse og faldende intonation. Nedenfor vil jeg opsummere hovedpointerne fra denne analyse.

5.2.5 Opsamling af †Okay - en potentiel skiftemarkør med emneskift, aktivitetsskift, eller genoptagning af en tidligere aktivitet til følge.

Den potentielle skiftemarkør med afsluttende intonation benyttes således som respons på forventet og eventuelt formodet information, der ofte er spørgsmålseliceret af producenten selv (Eks. 2, 9, 10 og 12) og kan endvidere efterfølges af en kommentar til den ovenstående information (Eks. 9). Producenten af skiftemarkøren overholder konversationsanalysens princip om kohærens, da den først placeres efter et muligt afslutningspunkt, hvor partikel-brugeren vurderer, at den anden taler er i gang med en afrunding. Denne afrundingsprocedure bliver blandt andet indikeret med prosodi (Eks. 2, 10 og 11), genanvendelse af elementer fra en indledende ytring (Eks. 9 og 12) eller ved en opsamlende bemærkning (Eks. 11). Prosodien i den mulige skiftemarkør projicerer afslutning, og med brugen af den indikerer producenten, at den modtagne information er komplet, og at brugeren derfor er klar til at bevæge sig videre til et nyt emne, en ny aktivitet eller til at genoptage en aktivitet, der står i venteposition på grund af en igangværende sideaktivitet.

Efter den potentielle skiftemarkør opstår der gerne en pause, hvor deltagerne forhandler om samtaleens videre forløb, da markøren

foranlediger interaktionelle opgaver til begge samtalepartnere. Eftersom partikelproducenten har foreslået en afslutning af sekvensen, kan opgaven om introduktionen af en ny tilfælde vedkommende (Eks. 9 og 12), men inden denne initiering gives der i eksemplerne ofte plads til, at modtageren kan acceptere forslaget om et skifte eller afvise dette ved at fortsætte med samme emne (Eks. 12) (Beach 1993: 348). I mine eksempler ses desuden, hvorledes accepten kommer i form af, at modtageren undlader at tage turen i den efterfølgende pause (Eks. 9 og 12) eller tager teten og indleder en ny aktivitet (Eks. 2, 10 og 11). Hvis partikelproducentens forslag om at afslutte sekvensen accepteres, bliver partiklen til en decideret skiftemarkør. Den potentielle skiftemarkør udgør altså et økonomisk middel for producenten til at foreslå, at et emne er udtømt og ligeledes projicere et snarligt emneskifte og herved opnå en glidende overgang fra en sekvens til en anden.

De indsigter jeg har gjort om de to tilsyneladende prosodiafhængige versioner af ytringspartiklen *okay* i ovenstående kapitel, må dog tages med visse forbehold, som jeg vil gøre opmærksom på i det følgende kapitel.

6. Problematisering af undersøgelsens grundlag

Foruden vanskelighederne forbundet med den prosodiske metode, som nævnt i afsnit 4.2, kan forskellige aspekter omkring undersøgelsens grundlag medfører en vis usikkerhed med hensyn til holdbarheden af de opnåede indsigter. Min undersøgelse bygger på en eksempelsamling og grundet dennes lille mængde data, kan der vel være forekomster af de to prosodisk forskellige partikeltyper, som ikke har været tilgængelige for undersøgelsen. Disse omstændigheder kan betyde, at de reelt opnåede indsigter ikke er blevet betragtet i et korrekt lys og derfor ikke er blevet beskrevet tilstrækkeligt nuanceret. Med disse forbehold vender jeg mig nu mod en konklusion, der endvidere indeholder en perspektivering.

7. Konklusion og perspektivering

Indledende gjorde jeg opmærksom på vigtigheden af at se på *okay*-partiklens prosodiske mønstre i undersøgelsen af dens interaktionelle funktion. Ved brug af den konversationsanalytiske metode har jeg set på, hvad der ser ud til at være to forskellige versioner af ytrings-

partiklen. De to versioner ser dog ud til at have visse fællestræk. De anvendes begge til at respondere bagudrettet mod information i den/de tidligere tur/ture, og indikerer således modtagelsesaccept. Desuden anvendes de i mine eksempler ofte efter et potentielt overgangsrelevant sted og en pause, der vidner om, at producenten ønsker, at markørens budskab skal være hørligt. Her stopper lighederne imidlertid i mine data. Forskellene på de to versioner af partiklen, som jeg har set på, ligger i deres ordinterne prosodi, de sekventielle strukturer, som de optræder i, og i de budskaber, som producenterne sender med dem.

Den ene version har betonet andenstavelse og stigende intonation. Denne type kan anvendes som en nyhedskvitteringsmarkør med fortsættelsesaccept ("continuer") til at markere, hvordan producenten har modtaget ny og ofte uventet information. Den kan endvidere bruges til at udtrykke forbavselse, forundring, overraskelse o.s.v. og reserveres til det overgangsrelevante sted lige efter det vigtige nyhedselement i informationen. Dette element fremhæves typisk af informanten ved hjælp af prosodiske midler som betoning, høj lydstyrke, stigning til et højt toneleje eller med en udspecificering eventuelt i form af en alternativ formulering. Partiklen har endvidere spørgende intonation, der eliciterer en fortsættelse fra den anden talers side. Med fortsættelseseliciteringen udtrykker producenten en interesse i nyheden, hvorved nyheden aktualiseres som fortælleleværdig. Denne aktualisering kan endvidere forstærkes ved, at partikelproducenten evaluerer på forbavselsen for eksempel i form af en kommentar eller en vurdering. At markørproducenten orienterer sig imod denne projicerede fortsættelse, kan observeres, når fortsættelsen ikke umiddelbart tilbydes. Producenten sender konsekvent turen tilbage til modtageren af den eliciterende markør via kommentarer eller evalueringer på den information, som nyhedskvitteringsmarkøren er rettet mod. Ydermere illustreres det, hvordan markørproducenten explicit spørger efter fortsættelsen, hvis den udebliver eller stiller sig forvirret overfor en initiering af en ny sekvens, der introduceres uden, at en fortsættelse først er blevet tilbudt.

Nyhedskvitteringsmarkøren med betonet andenstavelse og stigende intonation bruges i mine eksempler således både bagudrettet, hvorved brugeren signalerer, at ny og forbavsende information er modtaget, men den er også sekventielt aktiv, da brugen af den foran-

lediger interaktionelle opgaver hos den anden taler i form af et signal om fortsættelsesaccept.

Den anden version af den trykafhængige partikel har betonet førstestavelse og faldende intonation og kan benyttes som en potentiel skiftemarkør. Den anvendes som en bagudrettet respons på forventet og eventuelt formodet information, der ofte er spørgsmålseliceret af producenten selv. Markøren signalerer en vurdering fra partikel-brugeren om, at den anden taler er ved at nå til en afrunding af sin tur. Informanten varslar denne igangværende afrundingsprocedure ved hjælp af prosodi eller ved opsamlende at genbruge elementer fra en indledende ytring. Prosodien i markøren indikerer afslutning, og med brugen af den giver producenten et tegn om, at den modtagne information er komplet, og at brugeren derfor er klar til at bevæge sig videre til et nyt emne, en ny aktivitet eller til at genoptage en aktivitet, der står i venteposition på grund af en igangværende sideaktivitet. Markøren kan desuden efterfølges af en kommentar til den modtagne information. At begge samtaledeltagere orienterer sig imod det budskab, der sendes med markøren, kan observeres i de efterfølgende ture i mine dataeksempler. Efter den potentielle skiftemarkør opstår der gerne en pause, hvor deltagerne forhandler om samtaleens videre forløb, da markøren foranlediger interaktionelle opgaver til begge samtalepartnere. Eftersom partikelproducenten har afsluttet sekvensen, kan opgaven om introduktionen af en ny sekvens tilfalde vedkommende. Inden denne initiering lades der dog ofte plads til, at modtageren kan acceptere forslaget om et skifte eller afvise dette ved at fortsætte med samme emne og derved forhindre at den igangværende sekvens afsluttes. I mine eksempler ses det, hvorledes accepten kan komme i form af, at modtageren undlader at tage turen i den efterfølgende pause eller tager teten og indleder en ny aktivitet. Hvis partikelproducentens forslag om at afslutte en sekvens accepteres, bliver partiklen til en decideret skiftemarkør.

Den potentielle skiftemarkør med betonet førstestavelse og faldende intonation anvendes altså som en bagudrettet respons hvorved brugeren signalerer, at den modtagne information er fyldestgørende. Markøren er dog også sekventielt aktiv i og med, at brugen af den har konsekvenser for det videre forløb, idet producenten, med markøren, foranlediger et sekvensskift, som begge samtaledeltagere orienterer sig imod. Den mulige skiftemarkør udgør altså et økono-

misk middel for producenten til at opnå en glidende overgang fra en sekvens til en anden.

De mønstre jeg har fundet i forbindelse med de to versioner af ytringspartiklen *okay* sandsynliggør, at partiklen ikke anvendes tilfældigt, men er et resultat af et systemisk valg hos den producerende samtaledeltager, der har tolket situationen og handlet i forhold til denne. På baggrund af den indsigt vover jeg at besvare det spørgsmål, jeg har stillet i artiklens titel. Jeg mener at se en tendens til, at *okay* kan være en prosodiafhængig ytringspartikel og finder det derfor vigtigt at inddrage prosodi i kombination med detailanalyser af de sekventielle strukturer, som partiklen optræder i, når man forsøger at redegøre for *okays* interaktionelle funktion.

Undersøgelsen har desuden givet forskellige ideer til, hvordan der kan elaboreres på de opnåede indsigter. Først og fremmest vil en gentagelse af undersøgelsen med fundament i en mere omfangsrig data-mængde skabe større troværdighed omkring resultaterne. Desuden vil fremtidige indsigter omkring prosodi gøre det muligt at præcisere de to partikeltyper nærmere. *Okay*-partiklen bruges endvidere i mange flere former og til at løfte mange flere interaktionelle opgaver end de i artiklen omtalte, og der findes angiveligt flere varianter inden for de to prosodimønstre, som jeg har beskæftiget mig med og partikler, der stort set er prosodineutrale. Ytringspartiklen *okay* udgør altså et forskningsobjekt med mange muligheder for at se på sammenhængen mellem prosodi og interaktionel funktion.

Referencer

Arminen, Ilkka (1999). "Conversation Analysis: A Quest for Order in Social Interaction and Language Use". *Acta Sociologica*, pp.251-257.

Arndt, Hans (1997). *Grammatisk Analyse*. Århus: Institut for Lingvistik, Aarhus Universitet.

Beach, W. (1993). "Transitional Regularities for 'casual' "Okay" usages". *Journal of Pragmatics* 19(4), pp. 325-352.

Button og Casey (1984). "Generating Topic: The Use of Topic Initial Elicitors". I J. Heritage og J.M. Atkinson (red.) *Structures of Social Ac-*

tion: Studies in Conversation Analysis. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 167-190.

Femø Nielsen, Mie (2000). "Nå! En skiftemarkør med mange funktioner". *Årsberetning for selskab for Nordisk Filologi*, vol. 20, pp. 51-67.

Heritage, J. (1984). "A change-of-state token and aspects of its sequential placement". I J. Heritage og J.M. Atkinson (red.) *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 299-345.

Kjærbeck, Susanne (1998). *En undersøgelse af diskursorganisation i danske og mexicanske forhandlinger: turn-taking og struktur i diskursenheder*. København: Copenhagen Working Papers in LSP, pp. 6-17.

Ladefoged, Peter (2001). *Vowels and Consonants*. Massachusetts: Blackwell Publishers Inc.

Local, John (1996). "Conversational Phonetics: Some Aspects of News Receipts in Everyday Talk". I Margret Selting og Elizabeth Couper-Kuhlen (red.) *Prosody in Conversation: Interactional Studies*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 177-230.

Jefferson, Gail (1984). "Notes on a systematic deployment of the acknowledgement tokens "Yeah" and "Mh hm"". *Papers in Linguistics* 17(2), pp. 199-200.

Kongehuset (2002). *En dokumentarserie om livet i det danske kongehus*. DR1, 2:10, 9. oktober.

Levinson, Steven C. (1983). "Conversational Structures". *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 284-363.

Pomerantz, Anita (1984). "Agreeing and disagreeing with assessments: Some features of preferred/dispreferred turn shapes". I J. Heritage og J.M. Atkinson (red.) *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 57-101.

Pomerantz, Anita og B.J. Fehr (1997). "Conversation analysis: an approach to study of social action as sense making practices". I T.A. van Dijk (red.) *Discourse as social interaction*. London: Sage, pp. 64-91.

Sacks, Harvey (1987) [1973]. "On the preference for agreement and contiguity in sequences in conversation". I G. Button og J.R.E. Lee (red.) *Talk and social organization*. Clevedon: Multilingual Matters, pp. 54-69.

Schegloff, Emanuel A. (1996). "Turn Organization: One Intersection of Grammar and Interaction". I Elinor Ochs, Emanuel A. Schegloff og Sandra Thompson (red.) *Interaction and Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press, vol. 2, pp. 52-133.

Schegloff, Emanuel A. og Harvey Sacks (1973). "Opening up closings". *Semiotica* 8(4), pp. 289-327.

Schiffrin, Deborah (1994). *Approaches to Discourse*. Oxford: Blackwell.

Steensig, Jakob (2001). *Sprog i virkeligheden – Bidrag til en interaktionel lingvistik*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Appendiks I: Transskriptionskonventioner

Der er her kun medtaget de konventioner, som er særlige for denne artikel. De grundlæggende konventioner kan ses i Steensig (2001) eller på hjemmesiden samtalegrammatik.au.dk/udskriftssystem-for-samtaleeksempler/.

hh	Lyde udtalt på udånding.
·mtl, ·mt, ·t	Smask.
(hh)	Eksplosiv udånding, fx ved latter.
*	Knirkende (creaky) følgende lyd.
gh	Guttural udtale
kh	Harkende halslyd, fx ved hosten, rømmen.
'	Apostrof: udeladte lyde i forhold til retstavningen.
?	IPA-lydskrift til at angive glottalt lukke.
£ £	Pundtegn ved smilende udtale.